אמרי שמואל

בהר בחוקותי

פניני תורה ומוסר מדרש והלכה
על פרשת השבוע

נערך ונילקט מתוך השיעור השבועי
מפי בנן של קדושים האדמו"ר
הרב **שמואל שמעון טולידאנו** שליט"א

יו"ל ע"י בית המדרש מוסדות התורה והחסד **"בית מאיר"**
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
אשדוד תשפ"א

©
כל הזכויות שמורות
למכון להוצאת ספרים
שעל ידי מוסדות התורה והחסד
"בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק
הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
רחוב העצמאות 39
רובע הסיטי אשדוד
מייל : sisat2@gmail.com
לפרטים: 058-4150707

כל המעוניין להקדיש את החוברת להצלחה, לרפואה או לעלוי נישמת,

ניתן לפנות ל:058-4150707

לקבלת החוברת

במייל או בוואצפ, ניתן לשלוח הודעה

במייל- sisat2@gmail.com | בווצאפ: 058-4150707

ואלה יעמדו
על הברכה

חוברת זו מוקדשת

חוברת זו מוקדשת
לברכתם לבריאותם ולהצלחתם של

אבי (אברהם) בן מאיר מנשה הי"ו

מילנה בת דוד שתח"י

אדל בת אבי שתח"י

מאיר מנשה בן דוד הי"ו

נאנה (חנה) בת בכור רפאל שתח"י

דוד בן מיכאל ומשפחתו הי"ו

ג'אנה בת מרבי שתח"י

דבורה בת מאיר מנשה ומשפחתה הי"ו

שהקב"ה ימלא כל משאלות ליבם לטובה ולברכה!
ויזכו לבריאות איתנה, ופרנסה טובה,
שפע ברכה מזל והצלחה בכל מעשה ידיהם, אמן!

מוקדש לעלוי נישמת

דוד בן רעים טוב ז"ל

בכור רפאל בן יעקב ז"ל

דבורה בת דוד ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

פרשת בהר תשפ"א

יהי רצון שהשיעור יהיה לעילוי נשמת ארבעים וחמישה היהודים הקדושים והטהורים, שנהרגו באסון הנורא בליל ל"ג בעומר סמוך לקברו של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, בבואם להתפלל לפני הקב"ה על הציון הקדוש במירון.

ועליהם נאמר (ויקרא י, ו) "וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'", והגזירה הקשה הזאת היא מן הדברים שהם למעלה מן השכל ולמעלה מההבנה שלנו, דווקא ביום הגדול והקדוש ל"ג בעומר, ודווקא סמוך לציונו הקדוש של רשב"י, שרשב"י ביטל כל הגזירות, שאמר (סוכה דף מה ע"ב) יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין.

אבל אנו לא יכולים לדעת חשבונות שמים, ואנו לא מנסים להבין את ההנהגה של הקב"ה, אבל אנו מאמינים באמונה שלימה בקב"ה ומקבלים באהבה דין שמים, ודווקא בזמן הזה אנו צריכים להתחזק עוד יותר באמונה בקב"ה, ואנו צריכים לעורר את עצמנו בתשובה כי הקב"ה שולח לנו כל כך הרבה סימנים לעורר אותנו, וכל אחד ואחד יקבל על עצמו לעילוי נשמתם של אותם נשמות קדושות וטהורות, להתחזק בתורה ובמצוות ובאהבת חינם.

ובפרט להתחזק ביראת שמים, כתוב בתורה (דברים י, יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך, כי אם ליראה את ה'', והמילה 'מה' גימטרייה ארבעים וחמש, שנעורר את עצמנו ליראת שמים.

ואנו צריכים לזכור שאין רע מהקב"ה אלא רק טוב, ומסופר (ילקוט מעם לועז דברים עמ' תתתקו) שאחד התלמידים של הרמב"ן היה חולה מאוד והיה גוסס ועמד למות, ובאותו זמן היו גזירות קשות על היהודים ורצה הרמב"ן לדעת על מה הגזירות הקשות האלו, וכתב קמיע ונתן אותו ביד אותו תלמיד, ואמר לו - מתי שתעלה לשמים עם הקמיע שנתתי לך, תוכל להיכנס לכל ההיכלות בשמים, עד שתגיע להיכל העליון שם נמצא הקב"ה ותישאל את הקב"ה את השאלות ששאלתי אותך, על מה הצרות הגדולות שבאו על היהודים, ואחרי שלושה ימים נפטר התלמיד של הרמב"ן, ואחרי שבוע ימים היה הרמב"ן יושב ולומד תורה בישיבה,

ופתאום אותו תלמיד התגלה לרמב"ן כמו בזמן שהיה חי, ואמר לרמב"ן דע לך שכל מקום ששמעו בשמים שאני תלמיד של הרמב"ן נפתחו לי כל השערים, וכשהגעתי להיכל העליון כבר לא היה לי מה לשאול, כי מה שרואים בשמים לא רואים כאן בעולם הזה, והשאלות הן כלל לא שאלות.

דוקא מבקבוק התרופה השבור צמחה הישועה

רבי משה שרר ז"ל היה ממנהיגי היהדות החרדית בארה"ב איש אמונם של כל גדולי ישראל, שניהל ברמה את כל המערכות מול אנשי הממשל והשלטון. היה זה באחד הלילות חסרי השינה שעברו על ר' משה. זה עתה סיים קרב חשוב אשר רבים הרימו בו ידיים כבר מתחילתו, אך ר' משה לחם כארי עד שהושגה המטרה. אחד מידידיו שנוכח במקום שאלו: מנין לך הכוחות הללו ללחום עד חורמה? "הכל בזכות אמא שלי", ענה ר' משה לתדהמת השומעים, והחל לספר: "כאשר הייתי ילד קטן תקפה אותי מחלת ילדות קשה. שכבתי כאוב וקודח מחום, אמי המסורה ניסתה בכל דרך להקל עלי אך ללא הועיל, החום לא ירד והכאבים רק התגברו. עוד באותו יום הזמינה אמי רופא, לאחר מספר בדיקות הוא יצא זעוף פנים ורשם מרשם דחוף באומרו לאימי: תרופה זו יקרה עד מאוד אבל רק היא תוכל לעזור לו. אמי המסכנה ישבה דקות ארוכות וכאשר מנתה את פרוטותיה מצאה כי אפילו כדי מחצית מהסכום אין בידה. לאחד מספר רגעים קמה בהחלטיות והודיעה: אני הולכת להשיג את התרופה בכל מחיר כיצד ואיך?! איש לא ידע. היא החישה את צעדיה ברחוב הניו יורקי הסואן לעבור של בית מרקחת למזלה מנהל החנות נעדר באותו יום וסגנו המחליף היה איש רך לבב אשר לא יכל לעמוד בעד תחנוניה ודמעותיה ונאות לתת לה את התרופה בעד צרור כספה הזעום. שמחה וטובת לב שמה צעדיה לעבר הבית אל 'מוישלה' בנה הקטן להשיב את רוחו, לפתע בלי שימת לב - דחף אחד העוברים ושבים במרפקו את אימי והפיל ארצה את הבקבוק היקר, אשר כמובן התנפץ לרסיסים. קשה לתאר את רגשותיה של אימי באותו הרגע, עולמה חשך בעדה. היא עמדה באמצע הרחוב, אלפי אנשים סביבה - ופרצה בבכי תמרורים. בלית ברירה היא אספה את השברים ושבה לבית המרקחת. המנהל ששב למלאכתו הביט

בהר בחוקותי

בה ושמע את סיפורה קורע הלב. הוא נטל ממנה את שברי הבקבוק, הריח את שיירי התרופה שהייתה בו, וצווח לעברה: "גברת, מלאכים שומרים על הבן שלך, הרוקח שרקח את התרופה טעה באחד המרכיבים, סביר להניח כי בנך היה מת במקום לו היה נוטל את התרופה". למותר לציין כי המנהל הביא לה תרופה חדשה חינם אין כסף. כשאמי ישבה חסרת אונים על הרצפה מול שברי הבקבוק, היא הייתה בטוחה שחרב עליה עולמה, ודווקא מתוך השבר הגדול ראתה שצמחה לה הישועה, וממנה למדתי שלעולם אין להתייאש!

רואים אנו שאין רע מהקב"ה, וגם מה שלפעמים נראה רע אינו רע אלא טוב, אלא שהשכל שלנו קטן מלהבין את הנהגתו של הקב"ה, ולכן דווקא בזמן כזה צריך להתחזק עוד יותר באמונה בקב"ה ולקבל באהבה דין שמים.

מצוות השמיטה

בתחילת הפרשה אומרת התורה, "וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, כי תבואו אל הארץ אשר אני נתן לכם, ושבתה הארץ שבת לה': שש שנים תזרע שדך, ושש שנים תזמר כרמך, ואספת את תבואתה: ובשנה השביעית, שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה', שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: את ספיח קצירך לא תקצור, ואת ענבי נזירך לא תבצור, שנת שבתון יהיה לארץ" (פרק כה, א-ה).

פירושה של המילה "שמיטה" הוא עזיבה, נטישה, שביתה.

קדושת שביעית אינה אלא בארץ-ישראל, שנאמר "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה'" (ויקרא כה, ב).

בעזרת ה' השנה הבאה שנת תשפ"ב, תהיה שנת שמיטה.

מה עניין שמיטה להר סיני?

ושואל רש"י בתחילת הפרשה "מה עניין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצות נאמרו בהר סיני?" ותירוצו הוא: "אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני".

כלומר, לדעת רש"י התורה באה ללמדנו, שחלילה לא נחשוב שחלק ממצוות התורה לא ניתנו ע"י הקב"ה אלא הם חידושיו של משה רבנו, לכן באה התורה ומדגישה כי כמו שמצוות

השמיטה ניתנה בהר סיני כך כל המצוות ניתנו בהר סיני.

הרב הכלי יקר (ויקרא כה, א) אומר טעם נוסף, "שכשעלה משה אל הר סיני אחר שבעה שבועות שספרו ישראל ארבעים ותשעה יום מן פסח עד עצרת, נתקדש אז אותו הר ונאסר בזריעה וחרישה ביום חמישים שבו ניתנה התורה, והוא זמן משיכת היובל לקרוא דרור וחופשי לכל ישראל, חירות על הלוחות ועל ידי קול השופר של מתן תורה. באותו זמן אמר הקב"ה למשה עניין השמיטה והיובל לומר שבמספר שבע ובמספר ארבעים ותשע אני נותן קדושה זו לכל ארץ ישראל, שיש לה דמיון ויחוס עם הר סיני מצד היותה אוירא דמחכים, על כן ראוי ליתן גם לארץ ההיא קדושת הר סיני, כי אז תם השעבוד והושלמה התכלית ליציאת מצרים. או לעשות זיכרון למעמד הר סיני בקריאת דרור והעברת שופר מצורף לשאר טעמים שיש למצווה זו, על כן נאמר: "בהר סיני."

הכל שייך לקב"ה

ונראה לומר שתי סיבות מדוע הקב"ה ציווה אותנו בתורה על מצוות השמיטה, הסיבה הראשונה אומרים רבותינו ז"ל שמצוות השמיטה באה להזכיר לנו שהכל שייך לקב"ה, וגם מה שיש לנו שייך למעשה לקב"ה והוא רק מופקד בידינו, אך אינו באמת שלנו, וכמו שבשנת שמיטה כל הקרקעות הופכות מנכסים פרטיים לנכסי הכלל, וכמו שכל אדם יכול להתפרנס משדה חברו, כך גם מה שנמצא אצלנו הוא פיקדון זמני שהופקד בידינו ועלינו לשומרו.

וכדי להזכיר לאדם - דע לך שהכל שייך לקב"ה, והכל בזכות הקב"ה ובלעדיו אין כלום, כי הטבע בעולם שאדם חורש וזורע את האדמה, וכשגדלה התבואה, מרוב שטרח ועמל יכולה להיכנס למחשבתו איזו מחשבה - אני יצרתי והכל הוא בזכותי, ויכול האדם לחשוב שכוחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, לכן בא הקב"ה ואומר בשנה השביעית תשבות, כדי להזכיר לך שאתה לא בעל הבית, אלא יש בורא לעולם שהוא בעל הבית והוא הבעלים האמיתי של הקרקע.

להשריש בנו את מידת הביטחון

והסיבה השנייה שהקב"ה ציווה על מצוות השמיטה היא, כדי להשריש

בנו את מידת הביטחון בו יתברך, שבא הקב"ה ואומר לנו שבשנה השביעית שנת השמיטה אסור לעבוד את הקרקע, לא לחרוש ולא לזרוע ולא לעשות שום דבר באדמה, ואם האדם ישאל - אם אני לא אעבוד באדמה מה אני יאכל, התורה הקדושה אומרת תסמוך על הקב"ה שהוא ידאג לך, כי גם מה שאתה אוכל בכל ששת השנים הוא לא בזכותך אלא רק בזכות בורא עולם, והקב"ה מבטיח לנו בתורה שאם נשמור את שנת השמיטה, וציוותי את ברכתי לכם בשנה השישית, ועשת את התבואה לשלוש השנים, הקב"ה מבטיח בתורה שבשנה השישית תצמח תבואה למשך שלוש שנים, ועל ידי כך יתחזק בלב הביטחון בקב"ה.

מתי רואים ניסים מעל הטבע

ואומרים חז"ל שממצוות השמיטה אנו לומדים, שאם יהודי רוצה לראות ניסים מעל הטבע, הוא צריך לחזק את ביטחונו ולהאמין בקב"ה גם במצוות שהם נגד השכל וההיגיון, שעל פי השכל לא נראה שיוכל לחיות ולהתקיים אם יקיים המצווה, כמו מצות השמיטה שעל פי השכל וההיגיון נראה לאדם שלא יוכל לחיות ולהתקיים שנה שלימה בלי לעבוד את הקרקע, ואם בכל זאת מקיים את המצווה, הקב"ה מבטיח לו (ויקרא כה, כא) "וציוותי את ברכתי" ותהיה ברכה גדולה בשנה השישית שתספיק התבואה לשלוש שנים.

הכל הוא נס

ואיך זוכים להגיע לביטחון שלם בקב"ה? הרמב"ן (סוף פרשת בא) כותב שיסוד האמונה בבורא עולם הוא להאמין שאין הבדל בין נס לטבע, אלא הכל הוא נס! כל העולם כולו וכל הבריאה כולה הכל נס.

וזו לשון הרמב"ן (שם) "שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם".

ומה שאנו מכנים "נס" הכוונה לדבר שלא הורגלנו בו, וכיון שיש בו חידוש אנו מתעוררים לראות בו את יד ה', ומה שאנו רגילים לראות באופן תמידי הוא נקרא בפי הבריות "טבע הבריאה".

כמו שרגילים לראות שכשזורעים גרעין באדמה יוצאים ממנו פירות, אבל צריך האדם לדעת שאין הבדל כלל אלא גם מה שנראה כטבע הבריאה, דהיינו דברים שרגילים לראות בעולם

הכל מבורא עולם, וזהו יסוד האמונה להאמין שאין טבע בעולם כלל והכל נס, וגם מה שנראה כטבע הבריאה הוא נס.

להאמין בתחיית המתים

הגמרא אומרת שאחד מיסודות האמונה, הוא להאמין בתחיית המתים שהמתים עתידים לקום לתחיה, ודבר זה נראה לבני אדם רחוק מאוד מהשכל ומההיגיון, הכיצד יכול להיות שאדם שמת ונפטר מן העולם ולא נשאר ממנו כלום יקום לתחיה? אבל האמת שהוא דבר פשוט ביותר, שהרי אנו רואים היום שלוקחים גרעין וזורעים אותו באדמה, והגרעין מתחיל לצמוח רק מתי שהרקיב הגרעין, וכל זמן שלא הרקיב הוא לא יצמח, וכשצומח הגרעין בעצם יש כאן נס גדול מאוד, אלא שבני אדם לא מתפעלים ממנו מכיוון שרגילים לראות כך בטבע הבריאה, אבל אם האדם יתבונן יראה שיש כאן נס גדול, וכך בתחיית המתים כתוב (תפילת שמו"ע) "מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה", ולכן יסוד האמונה הוא להאמין שאין הבדל כלל בין טבע לנס, אלא הכל ניסים מבורא עולם.

כגודל הביטחון גודל הברכה

ואומר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שלמדים אנו מכאן יסוד גדול, שככל שהביטחון בקב"ה יהיה גדול יותר, כך הברכה תלך ותגדל, וכל הברכה שמגיעה לאדם היא לפי מידת ביטחונו בבורא עולם, יהודי שביטחונו גדול בבורא עולם גם ברכתו גדולה והקב"ה מתנהג עמו מעל הטבע, לעומת זאת יהודי שאין ביטחונו בקב"ה גדול אלא תולה את הצלחתו בכוחו וגבורתו, הקב"ה מתנהג עמו בדרך הטבע.

כי בי השק ואפלטהו

ואומר רבנו יונה, שבתחילת הפרשה אומרת התורה, "וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, כי תבואו אל הארץ אשר אני נתן לכם, ושבתה הארץ שבת לה': שש שנים תזרע שדך, ושש שנים תזמר כרמך, ואספת את תבואתה: ובשנה השביעית, שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה', שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: את ספיח קצירך לא תקצור, ואת ענבי נזירך לא תבצור, שנת שבתון יהיה לארץ" (פרק כה, א-ה).

כי יסודה של מידת הביטחון הוא שכלי והגיוני, כמו אם אדם שם מבטחו

בחברו, וחברו יודע שאותו אדם בוטח אך ורק בו והוא מצפה ממנו שידאג לכל מחסורו, אין ספק שידיעה זו עצמה תגרום לכך שאכן אותו אדם ידאג וימלא משאלותיו, מכיוון שרואה שחברו תולה בו ביטחונו, על אחת כמה וכמה הבורא יתברך אשר היכולת רק בידו ולא בזולתו, והוא היודע היטב מה מחסורו של כל יחיד ויחיד, והאדם מוכרח לבטוח בד' והוא מה שאמרו (תהלים לב, י) "והבוטח בד' חסד יסובבנהו".

ואומר המדרש (בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה סח סימן ב), שיעקב אבינו הוא שחיבר את המזמור "אשא עיני אל ההרים", ובשעה שברח יעקב אבינו מעשיו אחיו אמר "אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי", ומיד תלה ביטחונו בקב"ה ואמר עזרי מעם ה', ובזכות ביטחונו בקב"ה זכה ויצא ממנו כלל ישראל.

וְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ

וכן הקב"ה לא שיבח את עם ישראל, אלא על מידת הביטחון שהייתה להם בקב"ה בזמן שהיו במדבר במשך ארבעים שנה, כמ"ש (ירמיה ב, ב) "לך וקראת באזני ירושלם לאמר, כה אמר ה', זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

מי ראוי שתחול עליו הברכה

ואמרו חז"ל (קדושת לוי קדושה שניה פורים), רק מי שמראה ביטחונו בקב"ה ראוי הוא שתחול עליו הברכה, כמו שדרשו על הפסוק שאמר דוד המלך בתהילים (קכא, ה) "ה' צילך", הקב"ה מתנהג עם האדם כמו הצל, כמו שהצל של האדם הוא בדיוק בצורתו של האדם, כך הקב"ה משפיע על האדם ברכה בדיוק לפי גודל אמונתו וביטחונו בו.

הדורות הקודמים

מסופר ששאלו את הצדיק הקדוש בבא סאלי זצוק"ל, מדוע בדורות הקודמים זכו לראות בעיניהם ניסים ונפלאות מעל הטבע יותר מהדורות האלו? אמר להם הצדיק - בדורות הקודמים יהודי היה עוסק במלאכתו, וממה שהיה מרוויח היה מתפרנס באותו יום, וכך כל יום היה חי ומתפרנס ממה שהיה מרוויח באותו יום, ולכן ידעו כל הזמן שאין על מי להישען אלא על בורא עולם בלבד, אבל בדורות האחרונים שכבר כל אחד יש לו איזה עבודה מסודרת, והוא יודע

שיש לו משכורת בסוף החודש, ממילא גם כשמתפללים לקב"ה שייתן להם פרנסה, לא מתפללים מכל הלב.

אין על מי לסמוך אלא על בורא עולם

ולכן אומר רשב"י בזוהר הקדוש, שבזמן ביאת המשיח הקב"ה יראה לכולם שאין על מי לסמוך אלא אך ורק על בורא עולם, שבזמן ביאת המשיח הדברים שהיו בטוחים ביותר יפלו, וכל אותם אנשים שנשענו בביטחון על העסקים שלהם, הקב"ה יראה להם שאין להם על מה לסמוך אלא רק על בורא עולם, בהפטרה של השבת אנו נקרא (ירמיהו יז, ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו".

שבת ספירת העומר ושמיטה

נמצאים אנו בימי ספירת העומר, ויש חוט מקשר בין מצוות השמיטה, השבת, וספירת העומר, השבת היא ביום השביעי וספירת העומר היא בסימן שבע, ושנת השמיטה היא בשנה השביעית, ואומרו הפסוק (קהלת ד, יב) "והחוט המשולש לא במהרה ינתק".

מעלתם של שומרי שמיטה

ואמרו רבותינו ז"ל שמצות השמיטה היא מצוה חשובה עד מאוד, בילקוט תהלים (קג, כ) שיבחו את אלו השומרים מצוות שמיטה כמ"ש (תהילים קג, כ) "ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו". אמר רבי יצחק נפחא אלו שומרי שביעית, שבנוהג שבעולם אדם עושה מצוה יום אחד, שבוע אחד, חודש אחד, אבל שנה שלמה לא.

ואותו יהודי שיש לו שדה ורואה את שדהו שוממה שנה שלמה, ולא מתקרר מן המצווה ועומד בגבורת נפש גדולה אין לך דבר יותר גדול מזה, כי הניסיון הוא תמידי לא יום אחד ולא שבוע אחד ולא חודש אחד אלא שנה שלמה, ולכן דוד המלך אומר שאלו השומרים שביעית גדולה מעלתם יותר מן המלאכים, כי הם מחזיקים במצווה באופן תמידי.

מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קודשו

דוד המלך אומר בספר תהלים (כד, ג) "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קודשו". ומבאר רבי יצחק מברדיטשוב

זצ"ל שהרבה עולים להר ה', הרבה מתעוררים בתשובה ומעשים טובים, כל יהודי יש לו שעה, וזמן של התעוררות לתשובה ומעשים טובים, אבל המעלה "ומי יקום במקום קודשו" לא רק לעלות אל ההר אלא להישאר בהר, בשעה שיהודי יתעלה ישתדל בכל כוחו להישאר למעלה, שיקום במקום קודשו, שיישאר קרוב לבורא עולם.

ולכן אומר החפץ חיים, שאם יהודי רוצה להתחזק במעשים טובים לא יקבל על עצמו לקיים איזו מצוה גדולה, משום שכשהוא יקיים את המצווה רק כמה פעמים לזמן קצר ויפסיק, אלא עדיף שיקבל על עצמו מצוה קטנה אבל כל הזמן יחזיק בה באופן תמידי. והוא מה שאמר דוד המלך מי יעלה בהר ה', הרבה מתחזקים במצוות אבל אחר זמן המצווה לא נשארת בידם, אבל המעלה היא (תהלים כד, ג) "ומי יקום במקום קודשו", מי יקח ויקבל על עצמו מצוה אחת אפילו קטנה ביותר, אבל כל הזמן יקיים אותה באופן תמידי.

וזו מעלתם של שומרי שמיטה, שהניסיון שלהם הוא לא יום אחד ולא שבוע אחד ולא חודש אחד אלא שנה שלימה, שרואה את השדה שלו שוממה ולא עוסק במלאכת עבודת הקרקע כי כך ציווה בורא עולם.

מה קדה ללוט

אנו רואים בתורה, שכשיצא אברהם אבינו והלך מבית אביו, אומרת לנו התורה שהיה עוד אדם אחד שהצטרף לאברהם אבינו, וזהו לוט בן אחיו של אברהם אבינו, כמו שאומרת לנו התורה "וילך אברם כאשר דיבר אליו ה' וילך איתו לוט" (יב, ד).

ואמרו חז"ל שמעלתו של לוט הייתה גדולה יותר מאברהם אבינו, שהרי לא נצטווה מפי הקב"ה לעזוב את ארצו ומולדתו, אלא מעצמו רצה להדבק במעלותיו של אברהם אבינו, ועזב את הכל והלך עם אברהם אבינו,

אבל הפלא הגדול הוא, שאנו רואים בהמשך הפרשה שברגע אחד לוט עזב והתרחק מאברהם אבינו, והלך לגור בסדום מקום של אנשים שהיו מעשיהם רעים מאוד בעיני ה'.

ולכאורה איך יכול להיות, שלוט עזב את ארצו את מולדתו ואת משפחתו כדי ללכת עם אברהם אבינו ולהידבק במעלותיו, וברגע אחד עוזב את הכל, ולא רק שעזב את אברהם אבינו אלא הלך לגור בסדום מקום של שיא

העבודה זרה, וכמו שדרשו חז"ל במדרש (בראשית רבה מא, ז) על הפסוק (בראשית יג, י) "ויסע לוט מקדם", הסיע עצמו והרחיק עצמו מבורא עולם, ואמר אי אפשי לא באברהם ולא באלוקיו. א"כ איך ברגע אחד התהפך לוט מן הקצה אל הקצה?

אלא התורה באה ללמד אותנו יסוד גדול מאוד, הגמרא אומרת שלכל יהודי אפילו הרחוק ביותר מבורא עולם יש זמן ותקופה של התעוררות לתשובה, התעוררות לאמונה בבורא עולם, התעוררות למעשים טובים, ובאותו זמן הוא מתחיל לקיים מצוות ומעשים טובים, אבל כשעובר זמן אותה ההתעוררות חולפת והאדם חוזר למצבו הראשון.

וכך היה עם לוט, בתחילה ללוט הייתה שעה של התחזקות באמונה בבורא עולם, ועזב את הכל בשביל להדבק באברהם אבינו, אבל אחר זמן אותה ההתעוררות חלפה וחזר למצבו הראשון ועזב את אברהם אבינו, ואמר אין לי חלק לא באברהם ולא באלוקיו, כי לוט לא לקח את אותה ההתעוררות והשריש אותה בליבו.

פרעה ראה ולא הפנים

אמרו חז"ל, שמצאנו אצל הגויים שראו ניסים גדולים מאוד והתפעלו מכוחו וגבורתו של בורא עולם, אבל כשעבר זמן חזרו לרשעותם כי לא השרישו את האמונה חזק בתוך הלב, וכמו שאנו רואים אצל פרעה הרשע שראה את כל עשרת המכות וראה את קריעת ים סוף, ודרשו חז"ל (פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות בשלח יד סימן כח שמות פרק יד, כח) "לא נשאר בהם עד אחד", אבל אחד מכל מצרים נשאר חי ומיהו? פרעה שראה את כל הניסים ואמר (שמות טו, יא) "מי כמוך באלים ה', מי כמוך נאדר בקודש", ואח"כ פרעה מלך על העיר נינווה וחזרו לכל העבירות החמורות, ולכאורה איך יכול להיות שאחרי שפרעה ראה את כל הניסים הגדולים חזר לרשעותו? אלא רואים אנו שהאדם יכול להתעורר לתשובה, אבל אם הוא לא מכניס את הדברים חזק בתוך ליבו כשעובר הזמן נשכח הכל.

נעמן שר צבא מלך ארם

וכן אנו רואים בנביא, ששר צבא מלך ארם הייתה לו צרעת, והלך לכל הרופאים ולא מצאו תרופה לרפאות

אותו, ואמרו לו היועצים שלו תלך לארץ ישראל, יש שמה איש אלוקים אלישע הנביא שהוא אדם גדול והיה מחיה מתים והוא ירפא אותך, ובא לאלישע הנביא ובירכו, ואמר לו עכשיו אחרי שברכתי אותך לך תטבול בנהר הירדן שבע פעמים ותתרפא, והלך וטבל בירדן וכתוב בנביא שחזר להיות עורו כעור של תינוק ונתרפא, ואף על פי שראה נס גדול מאוד והתפעל מאוד נשאר גוי, מפני שלא לקח והכניס את אותה ההתפעלות לתוך ליבו.

נבוכדנצר וחנניה מישאל ועזריה

וכן הנביא בדניאל (ג) מספר על נבוכדנצר מלך בבל, שלקח את חנניה מישאל ועזריה ואמר להם תשתחוו לפסל, ואם לא אני אשליך אתכם לתוך כבשן האש, ולא הסכימו להשתחוות לפסל והשליכם לתוך כבשן האש, והקב"ה עשה להם נס והוריד את גבריאל המלאך והיה מצנן להם את האש, והיו מטיילים בתוך כבשן האש כאילו מטיילים בגן עדן, וכשיצאו שאל אותם נבוכדנצר אני זרקתי לתוך כבשן האש רק שלושה אנשים אבל ראיתי בפנים ארבעה, אמרו לו הקב"ה שלח לנו את גבריאל המלאך שיקרר לנו את האש, ועם כל זאת נשאר נבוכדנצר ברשעותו, מפני שכל אדם יש לו שעה שרואה את האמת היחידה שיש בורא לעולם שמשגיח על הכל, אבל אם האדם לא מכניס את אותה ההתפעלות לתוך ליבו, ההתעוררות חולפת.

עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה

וכן שואלים חז"ל, למה היה צריך הקב"ה לנסות את אברהם אבינו בעשרה ניסיונות, והלא לכאורה אם היה יכול לעמוד בניסיון אחד יכל לעמוד גם כן בכל שאר הניסיונות, שהרי ניסיון העקידה היה הקשה מכולם אם כן יתנו לו את האחרון בלבד, ומדוע הוצרך הקב"ה לנסות את אברהם אבינו בעשרה ניסיונות?

ועוד שואלים חז"ל, מדוע דווקא בניסיון העקידה אמר לו הקב"ה (בראשית כב, יב) "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה", וכי בניסיון הראשון באור כשדים שמסר אברהם אבינו את עצמו לתוך כבשן האש בשביל אמונתו בבורא עולם, וכי שם לא רואים שאברהם אבינו "ירא אלוקים"?

ומבאר הסבא מנובהרדוק, שיכול להיות שאדם יעמוד בניסיון קשה

פעם אחת, או פעמיים, אבל שאדם יעמוד בעשרה ניסיונות באופן תמידי, הוא סימן שהאמונה שלו בבורא עולם מושרשת חזק בליבו, ולכן הקב"ה לא שיבח את אברהם אבינו בניסיון הראשון באור כשדים, כי יכול להיות שהייתה לו באותה שעה התעוררות לאמונה בבורא עולם, אבל לאחר זמן ההתעוררות הזאת תחלוף, אבל כשראה הקב"ה שאברהם אבינו עמד בכל הניסיונות מיד שיבח אותו - "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה", עכשיו אני רואה שהאמונה שלך בבורא היא חזקה ביותר.

נבנה לו בית המקדש

המדרש אומר שבזמן שעם ישראל עברו בתוך ים סוף הם אמרו (שמות טו, ב) "זה אלי ואנוהו", וכתב בתרגום אונקלוס זה אלי ואבנה לו בית מקדש, ולכאורה מה הקשר בין קריעת ים סוף לבית המקדש?

אלא אמרו חז"ל, שבקריעת ים סוף בני ישראל הגיעו לשיא האמונה ולהתעלות גדולה ביותר, והם פחדו שמא יעבור זמן וישכחו שזכו להגיע לדרגה גבוהה מאוד באמונה, וכדי לשמור התעלות זו מיד קיבלו על עצמם לבנות את בית המקדש, שבו ימשיכו לראות את שיא האמונה בבורא עולם

להתמיד במצוה אחת ואפילו קלה

הגמרא במסכת מגילה (דף כז ע"ב) אומרת, שאלו תלמידיו את רבי זכאי, במה הארכת ימים? בזכת מה זכית לאריכות ימים? אמר להם מימי לא ביטלתי קידוש היום (לא איחרתי לעשות קידוש בשבת).

שאלו תלמידיו של רבי אלעזר בן שמוע, בזכות מה הארכת ימים? אמר להם מימי לא נכנסתי לבית הכנסת כדי לקצר את הדרך ולעבור ממקום אחד למקום שני.

שאלו תלמידיו של רבי זירא, בזכות מה זכית לאריכות ימים? אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי, ולא קראתי לחברי כינוי של גנאי.

אנו רואים שבאו ושאלו את חכמי ישראל בזכות מה זכיתם לאריכות ימים, והתשובה הייתה שאריכות ימים לה זכו היא בזכות מצוה אחת שהיו זהירים בה במיוחד.

והשאלה הנשאלת מתוך דברי הגמרא היא, הרי יש כל כך הרבה מצוות חמורות יותר ומצוות דאורייתא, אם כן מה העניין שהצדיקים תלו את אריכות

הימים שלהם דווקא בגלל שקיימו מצוות פשוטות, ולא בגלל שקיימו מצוות החמורות שהן מהתורה?

אלא מבארים רז"ל, שהצדיקים היו לוקחים לעצמם איזו מצוה אחת או מעשה טוב, והיו משתדלים לקיים את אותה המצווה באופן תמידי כל ימי חייהם בכל מצב ובכל זמן ללא פשרות, ומכח אותה מצוה זכו לאריכות ימים, לומדים אנו שכשיהודי לוקח על עצמו אפילו רק מצוה אחת, אבל את המצווה הזו הוא מקיים כל הזמן באופן תמידי הוא זוכה לברכה גדולה, כי לפעמים היצר הרע אומר לאדם - תקיים הרבה מצוות, אבל כשעובר זמן בסופו של דבר לא נשאר לאדם ביד אפילו מצוה אחת, ולכן יהודי שרוצה להתחזק בתורה ובמצוות, אסור לו לומר ביום אחד - רוצה אני לקיים את כל התורה כולה..., אלא התורה נקנית בשלבים, וייקח מצוה אחת ויקבל על עצמו לקיים כל הזמן את המצווה הזו באופן תמידי, וכך הוא זוכה להגיע לכל המעלות.

חגיגה שמי

המדרש (הובא במנורת המאור פרק ה - תלמוד תורה עמוד 275) מספר, מעשה בחסיד אחד שהיה כל ימי חייו לומד מסכת חגיגה, וכשהיה מסיים את המסכת היה חוזר מן ההתחלה ושוב פעם ושוב פעם כך כל ימי חייו, ולא היה יודע שום דבר חוץ ממסכת חגיגה, והייתה מסכת חגיגה שגורה בפיו כל הזמן, וכיון שנפטר מן העולם היה בביתו לבדו ולא היה שום אדם שיודע על פטירתו, באה דמות אישה אחת ועמדה עליו והרימה קולה בבכי ומספד, ונתרבה אנחתה וצעקתה עד אשר נקבצו ההמון, ותאמר להם הספידו את החסיד הזה וקברוהו וכבדו את ארונו ותזכו לחיי העולם הבא, שזה כיבדני כל ימיו, והרימה קולה בבכי ומספד, וכך עשו וקברו אותו בכבוד גדול ואותה אישה בוכה וצועקת, אמרו לה מה שמך? אמרה להם חגיגה שמי, כיון שנקבר אותו חסיד נעלמה אותה אישה מן העין, מיד ידעו שמסכת חגיגה הייתה שנראית להם בצורת אישה, ובאה בשעת פטירתו לספוד לו ולבכותו ולקוברו בכבוד, על שהיה שונה ולומד אותה תמיד.

מעט מעט אורישנו מפניך

מסופר על הצדיק הסטייפלר בעל הקהילות יעקב, שבזמן שהיה ברוסיה הוא היה חייל בצבא הרוסי, ובאותו זמן היו לוקחים את היהודים בכח לצבא

והיה הסטייפלר בסיביר שהוא מקום של שלג וכפור גדול, והוא בא להחליף את החייל שהיה קודם כדי לשמור, והיה אותו יום יום השבת, וכשהוא בא הוא ראה שהחייל הגוי הניח את המעיל על העץ, והתחיל לחשוב אם אני אוריד את המעיל אני אעבור על ההלכה שאסור להשתמש באילן בשבת, אבל מצד שני יש כאן פיקוח נפש ופיקוח נפש דוחה את השבת, מה עשה הסטייפלר? אמר אני אחכה רק עוד חמש דקות, ואחרי חמש דקות אני אחכה רק עוד חמש דקות, וכך חמש דקות ועוד חמש דקות עד שעברו שלוש שעות וסיים את המשמרת ולא לבש את המעיל.

אמר הסטייפלר, מתי שיהודים באים לשאול איך להתנהג בעבודת ה', צריך לדעת שבעבודת ה' צריך מעט מעט ולא דבר גדול בבת אחת, כי אם יהודי בא לקיים מצוה גדולה בבת אחת מיד בא עליו השטן, אבל כשיהודי מקבל על עצמו רק מצוה קטנה בשלימות גדולה השטן לא בא להפריע לו, ואח"כ עוד מצוה קטנה ועוד מצוה קטנה וכך יגיע האדם לכל המעלות הטובות.

ואמרו חכמים, שלא רק בענייני תורה ומצוות צריך האדם לשמור את אותה ההתעוררות ואותו רצון של התקרבות לבורא עולם, אלא גם בענייני העולם הזה לפעמים יש לאדם רצון גדול מאוד להצליח בפרנסתו ומשקיע כל כוחותיו, אבל שעובר זמן כבר הוא לא משקיע כמו בהתחלה והוא מתחיל ח"ו לרדת מנכסיו, אלא כל מעלה שאדם השיג בעולם ישתדל בכל כוחו לשמור את המעלה הזאת, וכך האדם זוכה להצליח בין בענייני העולם הזה ובין בענייני העולם הבא.

וכי ימוך אחיך

הקב"ה מצווה אותנו על מצות הצדקה, אשר נאמר בה: "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך, והחזקת בו וגו' וחי אחיך עמך" (ויקרא כה, לה). כלומר, אם נודע לך על מי מישראל שמצבו הכלכלי הולך ויורד, עד כי ימוך ומטה ידו מלכלכל את בני ביתו, אל תתמהמה מלעזור לו עד שיפול ממש, אלא מהר להחזיק בו כשעודנו רק נוטה ליפול ותסייע בידו, ובכך תקימהו מנפילתו ותחייה אותו ואת בני ביתו.

לפי האמור נמצא שמה שנאמר "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך, והחזקת בו", פירושו הוא שהתורה אומרת לעשיר "והחזקת בו" - בעני, כדי שהוא - העני - לא יפול. אולם לאמיתו של דבר ניתן גם לפרש שהתורה אומרת לעשיר

"והחזקת בו" כדי שאתה - העשיר - לא תיפול

כתוב בזוהר הקדוש (פרשת וירא קד, א) אמר רבי אלעזר בנו של רשב"י, שמכיוון שהקב"ה רחמן שאין רחמן כמוהו, ורצונו להטיב עם בריותיו, על כן גם בשעה שאמור לרדת דין לעולם בכלל, או על אדם מסוים בפרט, ונגזרת גזרה לא רצויה, ה' יצילנו, הקב"ה שולח לאדם מתנה יקרה אשר על ידה יוכל להינצל מאותה גזרה קשה. ומהי אותה מתנה יקרה? עני שבא לבקש ממנו צדקה. ואם זוכה האדם שלא להעלים את עיניו מן הצדקה ונותן לאותו עני צדקה ביד רחבה ובלב טוב, על ידי כך הוא מושך על עצמו חוט של חסד, ונעשה רושם מאותו חוט של חסד על מצחו, וכאשר יורד לעולם אותו מזיק הממונה לבצע את הגזרה, הוא רואה על מצחו את אותו רושם של מצות הצדקה, ומיד מסתלק ממנו ולא נוגע בו לרעה.

אל תיקח מאתו נשך ותרבית

בפרשת השבוע התורה מזהירה אותנו על איסור של הלוואה בריבית, כמו שכתוב בתורה (ויקרא פרק כה, לה-לח) "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו...: אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלוקיך וחי אחיך עמך: את כספך לא תתן לו בנשך, ובמרבית לא תתן אכלך: אני ה' אלוקיכם" וכן אמרה התורה (שמות כב, כד) "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה לא תשימון עליו נשך", הגמרא אומרת למה ריבית נקראת נשך? בגלל שהיא דומה לנשיכת נחש, מה נשיכת נחש בהתחלה אינו מרגיש אבל בסוף היא מכלה את הכל, כך מי שמלווה כסף בריבית בסוף מתכלה כל ממונו, והתורה אומרת לנו שהמלווה כסף בריבית כל נכסיו מתמוטטים ולא נשאר לו מאומה.

אנו רואים שהתורה החמירה מאוד באיסור של הלוואה בריבית, ואחד המלווה ואחד הלווה ואחד הערב יש להם איסור.

מסופר בנביא בספר מלכים, על אחאב המלך שהיה מלך על ישראל אבל היה רשע גדול, והיה עובד עבודה זרה ומשתחווה לפסל, וביקש אחאב להרוג את כל הנביאים, ולאחאב היה יועץ שקראו לו עובדיה, צדיק ונביא לה', ועובדיה לקח מאה נביאים והחביא אותם במערות, והיה נותן להם אוכל ובגדים עד שנגמר לעובדיה כל הכסף, הלך עובדיה ולווה מאחאב המלך כסף

בריבית, ובכסף שלקח היה מפרנס את אותם נביאים שהחביא במערות, ואחרי שמת אחאב מלך בנו יהורם תחתיו, וגם יהורם היה רשע כמו אבא שלו.

ואחרי כמה שנים מת עובדיה שהיה היועץ של המלך, ובאו ליהורם ואמרו לו אם אתה רוצה להצליח תיקח לך יועץ פיקח כמו שהיה לאבא שלך, ואמרו ליהורם עובדיה מת אבל יש לו שני בנים ותיקח אותם אליך שיהיו היועצים שלך, הלך יהורם ובא לאמא שלהם ואמר לה בעלך יש לו חוב גדול מאוד למלך, שהוא לקח הלוואה הרבה כסף ולא שילם, ולכן אני מבקש ממך שתחזירי את ההלוואה שלקח בעלך, ואם אין לך מה לשלם תביאי לי במקום את שני בנייך, והם יגדלו אצלי בארמון ויהיו היועצים שלי ואת תהיי פטורה מלשלם את החוב.

אבל האשה הייתה צדקת גדולה מאוד, ולא הסכימה בשום אופן שהילדים שלה יגדלו בארמון של המלך שהיה עובד עבודה זרה ורשע גדול, כי רצתה שהבנים שלה יהיו צדיקים, וכך כתוב בנביא (מלכים-ב ד, א) "ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר, עבדך אישי מת ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה', והנשה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים", ואני לא רוצה שהבנים שלי יגדלו בבית של רשעים שלא ילמדו ממעשיהם הרעים, אמר לה אלישע הנביא לכי ושאלי כלים ריקים מהשכנים שלך וסגרת הדלת, והלכה האשה ושאלה כלים ריקים מהשכנים שלה, ואלישע התפלל ונעשה נס וכל הכלים התמלאו בשמן, ואמר לה אלישע לכי ומכרי את השמן ושלמי לנושה את כל מה שאתה חייבת לו.

עובדיה הנביא היה צדיק גדול, ובגלל שהיה פיקוח נפש להציל את בני הנביאים היה מותר לו לקחת הלוואה בריבית, ולכאורה למה אמר אלישע הנביא לאשה לכי ושאלי כלים ריקים מהשכנים שלך, ולמה הכלים שלה לא היו טובים כדי שייעשה בהם נס?

אלא שאמנם נכון שעובדיה לקח כסף בריבית, והיה מותר לו לעשות זאת כי היה פיקוח נפש, אבל ברכה לא יכולה לשרות בכלים של אדם שלקח הלוואה בריבית, ולכן אמר לה הנביא אם את רוצה שאני אתפלל עלייך

והקב"ה יעשה לך נס, לכי ושאלי כלים ריקים מהשכנים שלך, כי בכלים שלך לא יכול להיות נס, לא יכולה הברכה להיות בהם, כי במקום שלקחו הלוואה בריבית לא יכול להיות שתהיה ברכה.

וכן כתב הרב החיד"א (ראש דוד חיי שרה ד"ה ומהרימ"ט) על הפסוק במלכים (ב פרק ד) "עבדך אישי מת", אשתו של עובדיה באה לאלישע הנביא, והנושה בא לקחת את הילדים על הלוואה בריבית קצוצה, שמי שלוקח ריבית לא קם בתחיית המתים, אבל שם היה פיקוח נפש וזה מותר וכו', לכי תביאי כלים מהשכנים ומדוע לא הביאה כלים שלה? ומהרימ"ט פירש דצפה אלישע שגם שעובדיה קיים נפשות, אבל מכל מקום נכסיו אינם מקבלים ברכה מכיוון שלווה בריבית, וזה מה שאמר לה אלישע מה אעשה לך, ולכן אמר לה לכי שאלי כלים מן החוץ שבהם יש ברכה.

מי יקום בתחיית המתים

הבן איש חי בספרו עוד יוסף חי (סוף פרשת משפטים), מביא מעשה ברבי עקיבא איגר שהיה הרב של העיר פוזנא ברוסיה לפני מאתיים שנה, והיה שם יהודי שהיה מלווה כסף בריבית, וכשנפטר באו הבנים שלו לקבור אותו, וביקשו מהחברא קדישא לקנות חלקת קבר לאבא שלהם בבית העלמין היהודי, ואמרו להם אנשי חברא קדישא מחיר גבוה מאוד, כפול עשר פעמים ממה שעולה חלקת קבר בדרך כלל, כשראו כך הבנים של הנפטר הלכו למושל של העיר, ותבעו למשפט את אנשי חברא קדישא ואת הרב של העיר רבי עקיבא איגר, שאל המושל את רבי עקיבא איגר - רבי, יש לי שאלה, למה אתם דורשים מהיהודי הזה שנפטר מחיר כל כך גבוה כדי לקנות חלקת קבר? אמר לו הרב - אדוני המושל, אנו היהודים מאמינים שהמתים עתידים לקום לתחיה, ולכן כל יהודי שנפטר הוא קונה חלקת קבר לזמן מסוים עד תחיית המתים, אבל היהודי הזה הוא היה מלווה כסף בריבית, ואמרו רבותינו ז"ל שמי שמלווה כסף בריבית אינו קם בתחיית המתים, ומכיוון שהוא לא יקום בתחיית המתים, א"כ הוא מבקש לקנות חלקת קבר לנצח, לזמן ארוך מאוד, ולכן ביקשנו ממנו מחיר כל כך גבוה, וכששמע המושל השתכנע וקיבל את דבריו של הרב.

פרשת בחקותי

פרשת בחקותי היא הפרשה האחרונה שבחומש ויקרא.

ובתחילת הפרשה אומרת התורה (ויקרא כו, ג) "אם בחקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם, ונתתי גשמיכם בעתם, ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה ייתן פריו".

התורה הקדושה אומרת לנו בפרשת השבוע, שבשעה שעם ישראל ילכו בדרך התורה והמצוות, עם ישראל יזכו לברכות גדולות מאוד שירדו גשמים בזמן שיצטרכו, והאדמה תוציא תבואה בשפע והעצים יתנו פירות בשפע, ויהיה שלום בארץ וחרב לא תעבור בארצכם, והתהלכתי בתוככם ואטייל אתכם בגן עדן.

תכלה שנה וקללותיה

בפרשת בחקותי מופיעה פרשת הקללות אם עם ישראל לא ילכו חלילה בדרך התורה והמצוות, ואנו רואים בשני מקומות שהתורה מביאה רשימה של ברכות וקללות הבאות בהתאם להתנהגות עם ישראל. האחד, בספר דברים במשנה תורה, והשני כאן בפרשת בחקותי (ויקרא כו, ג) "אם בחקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם". קיום התנאי מבטיח את הברכה, ואי קיומו, חלילה, יביא קללה. לדוגמא: (שם שם ד) מצד אחד - "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה ייתן פריו..." - ברכת שמים ושפע הארץ. ומן הצד השני - (ויקרא כו, יט) "ונתתי את שמיכם כברזל [השמים יהיו ללא מים] וארצכם כנחושה [הארץ מזיעה כנחושת וגורמת לרקבון הפירות] ... ולא תתן ארצכם יבולה..." - עצירת גשמים וקללת הארץ.

וכתוב בגמרא במגילה (דף לא ע"ב), רבי שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת... כדי שתכלה השנה וקללותיה..., ושואלת הגמרא בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה (שהיא בסוף השנה), אלא שבתורת כוהנים, אטו עצרת (חג השבועות) ראש השנה היא?! עונה הגמרא - אין (=כן) עצרת נמי ראש השנה היא! דתנן ובעצרת על פירות האילן, ומכיוון שבחג השבועות נידונין על פירות האילן כמה פירות יוציאו העצים באותה שנה, לכן חג השבועות נקרא גם כן יום הדין כי הוא יום הדין של הפירות באילן.

שכר מצוה בהאי עלמא ליכא

אחד מיסודות האמונה הוא להאמין בשכר ועונש, להאמין שיש בורא לעולם שמשלם שכר טוב על מעשה בני אדם שהולכים בדרך טובה ועושים מעשים טובים, ולהאמין שעתיד הקב"ה להיפרע מהרשעים שעושים מעשים רעים.

הקב"ה נפרע ממי שלא שומע בקולו

ודבר זה שהקב"ה נפרע ממי שלא שומע בקולו אנו רואים בתחילת התורה - אדם הראשון בתחילה היה בגן עדן והיה לו כל טוב, וברגע שלא שמע לקול בורא עולם ואכל מעץ הדעת, הקב"ה נפרע ממנו וקילל את אדם הראשון - בזעת אפיך תאכל לחם, וגירש הקב"ה את אדם הראשון מגן עדן.

אחר כך אנו רואים בתורה, שדור המבול השחיתו את המעשים שלהם והקב"ה מיד נפרע מהם והביא מבול ואבדו מן העולם, ושלוש מאות שנה אחרי המבול באו דור הפלגה ובנו מגדל וכפרו בקב"ה, והקב"ה בלבל את שפתם ופיזר אותם בכל העולם, ואחר כך באו אנשי סדום וקלקלו מאוד את המעשים שלהם, והקב"ה הוריד אש וגופרית מן השמים ונאבדו כל אנשי סדום.

מרובה מידה טובה

ולהיפך מי שהולך בדרך טובה התורה מבטיחה לו ברכה גדולה, כמו שאנו אומרים בכל יום בפרשת קריאת שמע (דברים כח, א) "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנוכי מצווה אתכם היום, לאהבה את ה' אלוקיכם ולעובדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש וכו', ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת", התורה אומרת לנו שאם נקיים את המצוות נזכה לברכה שירדו גשמים ויהיה שפע.

והשכר הרבה

כתוב במשנה (אבות ב, טו), רבי טרפון אומר היום קצר והמלאכה מרובה, והפועלים עצלים והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק, משמע מדבריו של רבי טרפון שיש שכר רב למי שעובד את ה'. מאידך מצאנו משנה נוספת (אבות א, ג) האומרת, שאדם צריך לעבוד את ה' ולקיים מצוות שלא על מנת לקבל שכר.

היום לעשותם ומחר לקבל שכרם

הגמרא במסכת קידושין (דף לט ע"ב) אומרת שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, התשלום על המצוות שיהודי מקיים כאן בעולם הזה השכר הוא לא בעולם הזה אלא רק בעולם הבא, וכך דרשו חז"ל על הפסוק (דברים ז, יא) "אשר אנוכי מצווך היום" מהו היום? היום לעשותם בעולם הזה, ומחר בעולם הבא לקבל את שכרם.

למען ייטב לך והארכת ימים

הגמרא בקידושין (שם) מספרת על אלישע בן אבויה שבסוף ימיו יצא לתרבות רעה וכפר בקב"ה, והגמרא מספרת שהגיע לכפירה ע"י שהיה אבא שאמר לבנו, תעלה לגג ותקיים מצוות שילוח הקן, עלה הבן וקיים מצוות שילוח הקן ומצוות כיבוד אב, וכשירד נפל מהסולם ומת, ועל שתי מצוות אלו כתוב בתורה ששכרן הוא אריכות ימים, על כיבוד הורים נאמר (דברים ה, טז) "כבד את אביך ואת אימך למען יאריכון ימיך", ובשילוח הקן כתוב (דברים כב, ז) "למען ייטב לך והארכת ימים", אמר אלישע היכן אריכות ימים של ילד זה? קם וכפר בקב"ה, אבל הגמרא אומרת שאלישע טעה, כי הפירוש האמיתי הוא - למען ייטב לך בעולם שכולו טוב, והארכת ימים בעולם שכולו ארוך, שהוא העולם הבא ולא העולם הזה.

למי הקב"ה משלם שכר בעולם הזה

ולעומת זאת הגמרא אומרת שהקב"ה משלם שכר בעולם הזה רק לרשעים, כדי שלרשע לא יהיה חלק בעולם הבא, לכן הקב"ה נותן לרשע פה בעולם הזה ברכה כדי לאבד אותו מן העולם הבא, הקב"ה אומר לרשע נתת צדקה אבל המחשבה שלך לא הייתה טהורה, עשית מצוות והתפללת אבל המחשבה שלך לא הייתה טובה, ולכן הקב"ה משלם לרשע על הצדקה שנתן והתפילה שהתפלל כאן בעולם הזה, וכך אומר דוד המלך (תהילים צב, ח) "בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי אוון, להשמדם עדי עד", כמו עשב שגודל מהר כך הקב"ה משלם לרשע שכר מיד, להשמדם עדי עד כדי לאבד אותם מן העולם הבא.

החפץ חיים אומר (חפץ חיים על התורה פרשת בחקותי) משל למה הדבר דומה, לעשיר שהעסיק פועלים רבים בבית

החרושת שבבעלותו, בהגיע יום נישואי בתו עמד העשיר בבעיה גדולה, מצד אחד הוא רוצה לערוך סעודה מפוארת לעשירי ונכבדי העם כיאה למעמדו, ומצד שני הוא צריך להזמין את כל הפועלים הפשוטים שעובדים אצלו בבית חרושת, חשב והגה רעיון, אזמין את כל הפועלים לסעודה עם שולחנות מלאים כל טוב יום לפני החתונה, וכך אתפטר מהם, ויום אחרי כן אערוך את הסעודה המפוארת לאנשים רמי מעלה, הפועלים שמחו מאוד והגיעו לסעודה אכלו ושתו לשובעה, עבר שם אדם עשיר אחד מחבריו של העשיר, ותהה האם הפועלים האלו חשובים לו יותר מאשר אנו שהזמין אותם קודם לסעודה? ואילו היה יודע שזו תחבולה של העשיר כדי להיפטר מהפועלים הפשוטים, כדי לערוך להם את הסעודה הגדולה, לא היה נעלב כלל.

הנמשל - אמנם לעיתים דרך רשעים צלחה, נהנים הם לפעמים משפע רב בעולם הזה, אם בעושר או כבוד או שניהם, אך פירושו של דבר שאין הם נחשבים יותר בעיני הקב"ה, אדרבה הקב"ה רוצה לתת להם שכרם בעולם הזה כד להפטר מהצורך לתת להם שכר בעולם הבא, וזהו שכתוב (ויקרא כו, ט) "ופניתי אליכם"- שאפנה מתשלום שכר של רשעים, ואפנה לתן לכם שכרכם.

ההפסד הוא סימן טוב

לכן יהודי עושה מצוה, ומיד לאחר המצווה הוא רואה שבדיוק ביום שנתן צדקה היה לו הפסד גדול, א"כ לפעמים יש לאדם צער, אתמול לא נתתי צדקה אתמול לא התפללתי ולא הפסדתי כלום, אבל היום התפללתי ונתתי צדקה ובדיוק היום היה לי נזק והפסד, והאדם צריך לדעת שדווקא מתי שעשה מעשה טוב ורואה הפסד - תשמח, כי זהו סימן שבורא עולם שמח במצווה שלו והוא שומר לו את המצווה לעולם הבא, והאדם צריך לדאוג מתי שעושה מצוה ומיד הוא רואה הצלחה וברכה, כי אולי בורא עולם לא רוצה את המצווה שלו ולכן משלם לו מיד על המצווה.

לשמוד את השכר לעולם הבא

המדרש (ילקוט שמעוני משלי רמז תתקסד) מספר על רבי שמעון בן חלפתא, שהיה עני מרוד והגיע ערב שבת ולא היה לו מה לאכול בשבת, וראה את אשתו שהיא בצער גדול, יצא רבי שמעון בן חלפתא מחוץ לעיר

והיה מתפלל לקב"ה ובוכה, ונתקבלה תפילתו ונעשה נס וירדה אבן טובה מן השמים, והלך ומכר את היהלום וקיבל מקדמה והלך לשוק וקנה כל מה שצריך לכבוד שבת קודש, ובליל שבת ראתה אשתו של רבי שמעון בן חלפתא שכל השולחן ערוך, והתפלאה ואמרה מניין כל זה? אמר לה רבי שמעון בן חלפתא אחר כך אני אספר לך, אמרה לו שבועה שאני לא טועמת כלום עד שתספר לי מניין כל האוכל הזה, וסיפר לה את הנס שנעשה לו שירדה אבן טובה מן השמים, אמרה לו בעולם הבא אתה רוצה שלכולם יהיה שולחן מלא ולך יהיה שולחן חסר? רמזה לו שהנס שנעשה לו הוא על חשבון העולם הבא שלו, אמרה שבועה שאין אני טועמת כלום עד שתשבע לי שבמוצאי שבת תחזיר את היהלום בחזרה, הלך רבי שמעון בן חלפתא לרבי הקדוש, שלח לה רבי אל תדאגי אם יחסר לך בעולם הבא אני אשלים לך משלי, שלחה לו כתוב 'כי האדם הולך אל בית עולמו', למה לא כתוב בית עולמים? אלא שלכל צדיק יש לו עולם משלו מדור משל עצמו ואין צדיק אחד רואה את חברו, א"כ איך תדע שחסר לי שתשלים לי? אמר לה את צודקת, ונשבע רבי שמעון בן חלפתא שבמוצ"ש יחזיר את היהלום, ובמוצ"ש התפלל וירדה כמין פיסת יד מן השמים ונטלה את האבן.

בקעה בקעה הוציאי דינרי זהב

המדרש (ילקוט שמעוני משלי רמז תתקסד) דורש על הפסוק (משלי לא, כה) "עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון", מהו ליום אחרון? שכל מתן שכרן של צדיקים מתוקן להם לעולם הבא שהוא יום אחרון, מעשה בתלמיד של רשב"י שיצא לחו"ל למסחר ונתעשר, וכשחזר היו התלמידים רואים אותו ומקנאים בו והיו מבקשים מרשב"י לצאת לחו"ל, וידע רשב"י והוציאם לבקעה והתפלל - בקעה בקעה הוציאי דינרי זהב, ונתמלאה כולה בדינרי זהב, אמר להם אם זהב אתם מבקשים טלו, אך דעו שכל מי שהוא נוטל עכשיו לוקח מחלקו בעולם הבא, שאין מתן שכרה של תורה אלא בעולם הבא, וכשראו כך אף אחד לא לקח.

אוי לו למי שמקבל שכרו בעולם הזה

הגמרא (בבא מציעא דף קיד ע"ב) מספרת על רבה בר אבוה, שיום אחד פגש את אליהו הנביא בבית הקברות

של גויים, שאל רבה בר אבוה את אליהו הנביא מה לכהן בבית הקברות? כי אליהו הוא כהן כמ"ש פנחס הוא אליהו וכהן אסור לו להיכנס לבית הקברות, אמר לו אליהו הנביא לרבה בר אבוה לא למדת תורה? קברי ישראל מטמאין וקברי גויים לא מטמאין, א"ל לא למדתי תורה כי אני טרוד בפרנסה ואין לי זמן ללמוד תורה, לקח אליהו הנביא את רבה בר אבוה לגן עדן, והראה לו כל מה שמובטח לצדיקים לעתיד לבוא, מה עשה רבה בר אבוה? הכניס כמה פירות מגן עדן לגלימה שלו, אמר לו אליהו אוי לו לאותו אחד שרוצה לקבל שכרו בעולם הזה, הוציא את הפירות מהגלימה והשאיר אותם בגן עדן, כשחזר ראה שנספג בגלימה שלו ריח מיוחד של גן עדן, הלך ומכר את הגלימה בשתיים עשרה אלף דינרי זהב, ואת כל הכסף חילק לעניים.

שלא על מנת לקבל פרס

הבן איש חי אומר, מעשה במלך שהלך בדרך והגיע הלילה, והתארח אצל אדם עשיר גדול והעשיר כיבד את המלך כבוד גדול, ונתן למלך לאכול ונתן למלך מקום לישון, בבוקר קרא המלך לאותו בעל הבית אמר לו המלך עשית לי טובה גדולה כמה אני אשלם לך? אמר לו בעל הבית למלך תן לי אלף מטבעות זהב, הוציא המלך אלף מטבעות זהב ונתן לו ויצא המלך מביתו, ואפילו לא שאל המלך מה שמו של אותו בעל הבית, מכיוון שאמר המלך מה שמגיע לו כבר קיבל, המשיך המלך בדרכו ולמחרת התארח אצל עשיר אחר, וגם אותו עשיר כיבד את המלך כבוד גדול ונתן למלך לאכול ונתן למלך מקום לישון, בבוקר קרא המלך לבעל הבית העשיר ואמר לו עשית לי כבוד גדול, תגיד לי מה מגיע לך ואני אשלם לך? אמר בעל הבית העשיר למלך חס ושלום! אדוני המלך לא ישלם כלום, אלא אני צריך לשלם למלך על שזכיתי לארח את המלך בביתי, וזהו כבוד גדול מאוד בשבילי לארח את המלך, והיה המלך דוחק בו שיקבל כסף ובעל הבית לא הסכים לקבל שום דבר, כשראה כך המלך הלב שלו התמלא באהבה על אותו אדם, שאל אותו המלך מה שמך? וכתב המלך בפנקס את שמו של בעל הבית ויצא המלך לדרכו, ומאותו יום כל חודש היה המלך שולח לאותו עשיר אלף מטבעות זהב, בכל חודש כל ימי חייו של המלך היה שולח לו כסף.

הנמשל - אם יהודי עושה מצוה ומיד

מבקש מבורא עולם, ריבונו של עולם נתתי לך מה שמגיע לך תן לי מה שמגיע לי, הקב"ה נותן לו שכר קטן, אם יהודי אומר לקב"ה ריבונו של עולם היום הנחתי תפילין תן לי בקשתי מה עושה הקב"ה? נותן לו בקשתו לפי גודל המצווה שקיים, אבל אם יהודי מקיים מצוה ואומר לקב"ה - ריבונו של עולם, כל המצוות שעשיתי הם לכבודך בורא עולם, כדי שיתפרסם שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה בכל העולם, ולי יש זכות שזכיתי לקיים מצוה ולי יש זכות שזכיתי לשמור שבת ולהניח תפילין, כשרואה כך הקב"ה מיד נותן הקב"ה לאדם כל צורכו וכל בקשותיו, והוא מה שאומר התנא (אבות א, ג) "הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס", כשאתם עושים מצוה אל תאמרו אני עושה מצוה רק כדי שבורא עולם ישלם לי על המצווה שעשיתי, אלא תקיימו מצוה לשם שמים כמו בן שאוהב את האבא שלו וטורח בשביל האבא שלו, אפילו שיודע הבן שלא יקבל שכר על כל מה שטרח, כך יהודי צריך לקיים מצוות לא בשביל השכר על המצווה אלא בגלל שיש לו אהבה לבורא עולם, כמו שכתוב (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך".

למה הפירעון על העבירות הוא בעולם הזה

ומה באשר לייסורים המייסרים את האדם, ולכאורה אם השכר על המצוות הוא בעולם הבא א"כ למה הפירעון על העבירות הוא כאן בעולם הזה? אלא שתכלית הבריאה היא להיטיב לנבראים, כאשר שלמות ההטבה היא בהתענגם על ה'. ההתענגות על ה' יתברך מושגת רק באמצעות דבקות בו, ע"י מצוות ומעשים טובים אולם אדם הממשיך במרוצת חייו בעולם הזה בלי משים, ומתוך כך אינו משתוקק לאלוקיו - מפסיד למעשה את תכלית בריאתו. וכדי שלא יחטיא את מטרתו בעולם, מייסרו הקב"ה עד שזועק אליו, וזעקה זו היא היא המקרבתו ומדבקתו בו יתברך. וזהו ביאור הפסוק (משלי ג, יב) "כי את אשר יאהב ה' יוכיח".

למה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא

חז"ל אומרים ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי יכול להיות שהאדם עשה מצוה אבל אחר כך יעשה הרבה עבירות והעבירות יכבו את המצוות שעשה, לכן הקב"ה ממתין לאדם עד שייצא מן העולם ועם המצוות שקיים

משלם לו שכר, כפי שראינו אצל יוחנן ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נהיה צדוקי (ברכות דף כט ע"א). וכן אלישע - אחר, שיצא לתרבות רעה וקיצץ בנטיעות (חגיגה ט"ו), ואדם שעבד את הקב"ה כל חייו ובסוף ימיו כפר בכל, והתחרט על כל המצוות שעשה איבד את כל המצוות שקיים במשך ימי חייו, ולכן גם לא מגיע לו שכר עליהם. זו הסיבה שקיבול שכר על מעשה המצוות הוא בעוה"ב בלבד, ששם האדם כבר חופשי מיצה"ר וכבר גלוי וידוע אם ראוי הוא לשכר אם לאו.

ועוד טעם למה השכר הוא בעולם הבא ולא בעולם הזה? כי השכר על כל מצוה הוא שכר רוחני ולא גשמי, כמ"ש המסילת ישרים (פרק א) שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא, והשכר על מצוה הוא כל כך גדול שאפילו אם ניקח את כל תענוגות העולם הזה, לא יספיקו כדי לשלם על מצוה אחת, כמ"ש במשנה בפרקי אבות (ד, יז) יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, ואומר רבינו חיים שמואלביץ זצ"ל (בספרו שיחות מוסר מאמר צד), שקורת רוח היא שאדם רעב וצמא ועובר ליד בית שמבשלים שם בשר טוב, והוא מריח את הריח זוהי קורת רוח, ואם ניקח את כל תענוגות העולם הזה במשך כל חייהם של כל האנשים שחיו כאן בעולם הזה, אינם שקולים אפילו כמו הקורת רוח שיש בעולם הבא, א"כ כיצד יהיה ניתן לשלם לאדם בעולם הזה בתשלום של העולם הבא.

הרי שיתבאר לנו היטב, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הוא משום שאין לך שום מצוה מן המצוות אפילו הקטנה ביותר אשר לא יהיה שכרה יותר מכל מה שאפשר שימצא שכר וטוב בכל העוה"ז כולו. ויהיה כתרגום המילים ממש: דליכא בעוה"ז - אין בכל העולם כולו מה שיהיה אפשר להיות שכר מצוה - ואפילו למצווה היותר קטנה!!!

ונתתי גשמיכם בעיתם

רואים אנו שהשכר על המצוות הוא בעולם הבא ולא בעולם הזה, ושואל הכתב סופר (פרשת בחקותי) ולכאורה איך אפשר לומר שהשכר על המצוות הוא רק בעולם הבא, הרי בפרשה שלנו אנו רואים בדיוק הפוך, שהתורה הקדושה מבטיחה לנו שאם תשמרו את המצוות תזכו לברכה כאן בעולם הזה? כמ"ש אם בחקותי תלכו ואת

מצוותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם.

אלא אומר החתם סופר (תורת משה בחקותי ד"ה עוד יש לפרש) שהשכר על המצוות שהוא רק בעולם הבא ולא בעולם הזה, הוא השכר על עצם קיום המצווה שהוא רק בעולם הבא, אבל על העמל מקבלים שכר גם בעולם הזה, כשיהודי עמל וטרח והתייגע כדי לקיים מצווה, את השכר על העמל הטורח והיגיעה הוא מקבל כאן בעולם הזה, וכך כתוב במשנה (אבות ה, כג) לפום צערא אגרא, כמה שאדם מצטער וטורח לקיים את המצווה כך הוא מקבל שכר יותר גדול.

שתהיו עמלים בתורה

ואומר (ויקרא כו, ג) רש"י, אם בחקותי תלכו - שתהיו עמלים בתורה, שכאן לא מדובר על קיום המצוות באופן רגיל, אלא כשיהודי עמל וטורח כדי לקיים את המצווה, כשיהודי עמל וטורח בלימוד התורה הוא זוכה לשכר טוב גם בעולם הזה.

למה צריך לעמול בלימוד התורה?

ואם ישאל אדם למה צריך לעמול בלימוד התורה, וכי לא מספיק ללמוד תורה בנחת ובשלוה? אלא אומר הבן איש חי שיהודי זוכה להתקרב לקב"ה מתי שהוא שובר את היצר הרע ומכניע אותו, ולכן על ידי שיהודי עמל בתורה הוא מכניע את היצר הרע וכך הוא נעשה בן חורין.

המתיקות באה מן העמל

אין לך מתיקות בעולם כמו לימוד תורה, כמו שאמר דוד המלך (תהילים יט, יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים, ואומר אור החיים הקדוש (דברים כו, י) "ירמוז במאמר בכל הטוב אל התורה כאומרם ז"ל (ברכות ה'.) ואין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישין במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם", וכדי לזכות למתיקות בתורה צריך קודם כל לעמול בתורה, ואחרי שיהודי עמל בתורה הוא זוכה להרגיש את המתיקות שיש בלימוד התורה הקדושה.

לעמול בתורה ניתן רק בעולם הזה

הגמרא במסכת נידה (דף ל ע"ב) אומרת, "דרש רבי שמלאי, כי בתשעת

ירחי הלידה, נר דלוק על ראשו של הוולד, "וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו... ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים... ומלמדין אותו כל התורה כולה... וכיון שבא לאוויר העולם, בא מלאך וסטרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה".

לכאורה נשאלת השאלה: מדוע המלאך סוטרו ומשכיחו התורה שלימדו? אלא כדי שיעמול בתורה, כי לדעת את התורה הוא כבר ידע בבטן אמו, אבל לעמול בתורה הוא רק בעולם הזה, ועל ידי שיהודי עמל בתורה זוכה להתקרב לקב"ה.

עובד אלוקים לאשר לא עבדו

המשמעות המיוחדת שבלימוד התורה מעבר לשאר הלימודים שלומדים בני אדם בכל תחום שהוא, היא בכך שכל לימוד שהוא בא להקנות לאדם ידע מסוים, אי לכך, אם זוכר האדם את אשר למד, אין שום סיבה לפניו לחזור וללמוד שוב את שלמד בעבר. שונה הוא לימוד התורה בתכלית השינוי, כמו שהזהיר הקב"ה את יהושע: "לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה" (א, ח), כלומר, שאף אם יודע אתה את הספר על בוריו, 'ישר והפוך', עדיין מצווה אתה לחזור וללמוד! וכך מצאנו גם בחז"ל שפירשו את הפסוק: "וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱ-לֹהִים לַאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ" (מלאכי ג, יח), "ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד" (חגיגה דף ט ע"ב). שפירשו, 'לא עבדו' - הוא זה שלומד פרקו מאה פעמים. ואילו מי שחוזר על לימודו מאה ואחד פעמים, מוגדר כ'עובד ה'". ושאלה מפורסמת היא: הלוא, אדם שיחזור על לימודו מאה פעמים, הוא דבר נדיר מאוד. ולמה הפסוק קורא לאותו צדיק 'אשר לא עבדו'? ואולם, הקושיה מחריפה שבעתיים, וכי אותה פעם יחידה, שהוסיף ושינן את לימודו, שחזר בפעם המאה ואחת על לימודו, היא שהופכת אותו לעובד ה!?'

אלא מבאר הנצי"ב (מרומי שדה חגיגה ט, ב) שאדם שחוזר על לימודו מאה פעם, מובטח לא שלא ישכחהו לעולם. אם כן, האדם שחוזר על פרקו מאה פעם, עדיין אין ניכרת בו עבדות ה', שהרי יתכן, שכל חזרתו אינה, אלא כדי שידע את התורה על בוריה. אולם, משעה שאדם לומד את הפעם המאה ואחת, ברור שהוא עושה זאת לשם שמים, כיוון שידוע לו, שכבר לא ישכח

את לימודו לעולם ועד! ואדם שכל מעשיו לשם שמים, הוא אשר נקרא 'עובד ה'". אם כן, הרי לנו, שהאדם שלומד תורה אך ורק מפני שזהו ציווי ה', הוא שמוגדר כ'עובד ה'.

אני הפץ בעמל

מסופר על רבי מאיר מפרמישלאן שתלמידו נסע למסחר לליז'ענסק, א"ל רבי מאיר תמסור לרבי אלימלך ד"ש בשמי, כשהגיע הסוחר לר' אלימלך מסר לו ד"ש בשם רבי מאיר, א"ל רבי אלימלך תדע לך שהרבי שלך הוא בעל גאווה גדול, וכשחזר שאל רבי מאיר מפרמישלאן את אותו תלמיד, מה אמר לך רבי אלימלך? וא"ל התלמיד לרבי מאיר את דברי הנועם אלימלך, מיד יצא רבי מאיר לליז'ענסק והגיע בערב שבת, וכיבד אותו הנועם אלימלך כבוד גדול במשך כל השבת, במוצ"ש ליווה אותו לדרכו, ולפני שנפרד ממנו שאל אותו - למה אמרת שאני בעל גאווה? א"ל אליהו הנביא בא ללמוד איתי תורה, וא"ל שבא ללמוד אתך ואתה לא מסכים, א"ל נכון כי אני רוצה להיות עמל בתורה, כי אין תורת מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ואני רוצה לזכות להבין את התורה דווקא מתוך עמל, א"ל רבי אלימלך - אם זו הסיבה, אשריך ואשרי חלקך.

אשרי מי שעמלו בתורה

הגאון מוילנא אומר שיהודי אחרי יום שלם שהוא עוסק בפרנסתו, והוא כבר עייף ובכל זאת הולך לשיעור תורה, עליו נאמר במשלי (טז, כו) אשרי מי שעמלו בתורה, והוא מה שהתורה אומרת אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה.

כתוב במשנה (אבות פ"ג מ"ה) רבי נחוניא בן הקנה אומר, כל המקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, לפעמים אדם אומר איך אני אבוא לשיעור תורה יש לי הרבה טרדות במחשבה שלי, אבל בכל זאת הוא בא לשיעור תורה, וכשהוא יוצא משיעור פתאום הוא רואה שכל הבעיות נפתרו, כי כל המקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.

שכר תורה בהאי עלמא איכא

ועוד אומרים רבותינו ז"ל, כי למוד התורה יש לה שכר בעה"ז ובעוה"ב, כמ"ש (משלי ג, טז) אורך ימים לעולם שכולו ארוך בימינה, וגם בשמאלה יש עושר וכבוד בעוה"ז, ואמנם קיום

המצות אין שכרן אלא בעוה"ב, וזהו שאמרו רז"ל קידושין (דף לט ע"ב) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ולא אמרו שכר תורה בהאי עלמא ליכא.

עמ"ל ר"ת על מנת לעשות

אמרו רבותינו ז"ל (נדה דף עג ע"א) כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא, ולמה דווקא הלכות? כי כשלומד הלכה למעשה הוא לומד על מנת לעשות שהיא המעלה הגדולה ביותר, ותכלית כל הלימוד תורה היא להגיע לידי מעשה, ולכן אמרו חז"ל (הובא ברש"י ויקרא כו, ג) אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה עמ"ל ר"ת על מנת לעשות.

כנראה שהבעיה אצלך

מסופר על מרן הרב שטינמן זצ"ל, שיום אחד בא אצלו יהודי ואמר לו אני לא מצליח להרגיש שמחה ומתיקות בלימוד התורה, א"ל הרב שטיינמן, היה אדם שהיה לו מפעל של דבש, וכל מי שהיה טועם מהדבש שלו היה מתפעל מאוד מהמתיקות של הדבש, יום אחד הגיע אדם וטעם מהדבש והתחיל לצעוק מר לי כואב לי, בעל המפעל לא הבין, אולי יש איזה פגם בדבש, הלכו ובדקו וראו שהדבש מתוק ומעולה, ובדקו ומצאו שאותו אדם כל הפה שלו מלא בפצעים ולכן צעק מר לי כואב לי, א"ל הרב שטיינמן לאותו יהודי, דע לך, אין לך דבר מתוק כמו התורה, אבל לפעמים יש פצעים בפה ובלשון ולכן לא מרגישים את המתיקות של התורה, הבעיה נמצאת אצלך ולא בתורה, שהעוונות שלך הם חוסמים בעדך מלהרגיש את המתיקות של התורה.

הבחירה החופשית

ועוד אומרים רבותינו ז"ל, שאילו היה הסדר בעולם הזה שהעושה מצוה מקבל את שכרו בטובות העוה"ז, וגם החוטא היה מקבל עונש רע ומר בעודו בחיים, היו בטל כל רצונו של הקב"ה בעניין הבחירה החופשית, וגם היה בטל כל ענין מצוה לשמה.

המצוות התלויות בלב

בספר חובת הלבבות בשער הבטחון סוף פרק ד' כותב: מצוות הנסתרות שרק הקב"ה רואה אותם כגון חובת הלבבות, דהיינו מצוות שהן בלב כמו לא תשנא את אחיך בלבבך, או כמו ואהבת לרעך כמוך, או ואהבת את ה' אלקיך, או את ה' אלקיך תירא, לא תחמוד, וכל הדברים שהם שייכים ללב הם נקראים מצוות נסתרות, שרק

הקב"ה רואה אותם, עליהם משלם הקב"ה בשכר מכוסה מהעולם הזה אלא הוא צפון וממתין לעולם הבא, ועליהם אמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ומה שמבטיחה התורה שכר בעולם הזה הוא על המצוות הנגלות, כשאדם עושה מצוות נגלות עליהן הוא מקבל שכר בעולם הזה.

מצוות שבין אדם לחבירו

הרמב"ם בפירושו למשניות (פאה א, א) כותב: מצוות שבין אדם למקום משלם רק לעולם הבא, אין שכר בעולם הזה על מצוות בין אדם למקום, עליהם נאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואילו על מצוות שבין אדם לחברו משלם גם בעולם הזה.

הברכות אינו השכר

הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ט) כותב, אולם יש להבין שההבטחות שנאמרו בתורה בעניין זה, יש להבינן לא כגמול וכשכר על המצוות, אלא כסיוע לאדם שיתמיד בקיום המצוות.

כאשר אנו מוכיחים כי מגמתנו היא למלא את רצון ה', הקב"ה מבטיח שימציא לנו את האמצעים שיסייעו לנו להמשיך בדרכנו ללא הפרעות. אם אדם אכן רואה את תכלית חייו בהתקרבות לבוראו ובהליכה בדרכיו, מן השמים יסירו את העיכובים מדרכו.

צריך האדם לדעת שבשעה שיהודי לומד תורה ובשעה שיהודי מקיים מצוות, הקב"ה נותן לו ברכה כדי שיוכל להמשיך לקיים את המצוות, אבל הברכה היא לא תשלום על המצוות שקיים כי השכר האמיתי הוא בעולם הבא, אלא הברכה בעולם הזה היא כדי שיוכל האדם להמשיך בקיום המצוות בלי טרדות, וכדי שנוכל להמשיך לקיים את המצוות הקב"ה נותן גשמים ומוריד שפע מן השמים של ברכה ופרנסה, כדי שעם ישראל יוכלו להמשיך בקיום המצוות בלי שום טרדות.

אומר החפץ חיים משל למה הדבר דומה, לבעל הבית שבנה מפעל במקום רחוק מאוד מישוב בני אדם והביא לשם פועלים, ובנה להם דירות לישון והביא להם אוכל לאכול ולא היה מחסיר להם שום דבר, וכי בסוף החודש לא יקבלו משכורת? ודאי שכן, וכל מה שהם מקבלים במשך החודש הוא כדי שיוכלו לעבוד כמו שצריך, כך הקב"ה אומר כל השכר על המצוות הוא בעולם הבא, אבל כדי שעם ישראל יילכו בדרך התורה הקב"ה נותן ברכה

גדולה, והברכה היא לא תשלום על המצוות אלא היא כדי שיוכלו להמשיך לקיים את המצוות בלי מפריעים, ולכן יהיה שפע של גשם ושפע של פרנסה ולא יחסר שום דבר.

ארבעים ושניים הפירושים

וידוע שעל הפסוק הראשון שבפרשה "אם בחקותי תלכו", כתב האור החיים הקדוש ארבעים ושנים פירושים.

ומובא בשם רבינו הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שהפירושים שכתב אור החיים הקדוש על פרשת בחקותי, יש להם כח לתקן את הנפש היהודית, ויש בהם כח לחולל בנפש של האדם פלאי פלאות של קדושה וטהרה.

מובא בספר 'באור החיים' (בשם ספר יב שבטי ישראל ירושלים תשט"ז) מעשה ברבינו חיים בן עטר זצוק"ל ה"אור החיים" הקדוש, שהיה מנהגו לקנות מידי שבוע עגל משובח ולשחטו, כדי לחלקו בערב שבת קודש לתלמידי חכמים עניים, אשר אין ידם משגת לקנות בשר לכבוד שבת, ובכך היה משמחם לקיים מצות "וקראת לשבת עונג" בבשר ויין משובח.

באחת השבועות פרצה מגיפה בכל עדרי הבקר, ובשל כך כל הבהמות שהובאו לשחיטה נטרפו, פרט לעגל שקנה ה"אור החיים הקדוש", נמצא כל העיר חסרה בשר פרט לביתו של ר' חיים בן עטר. הבשורה עשתה לה כנפיים ואל ביתו של הצדיק הגיע אחד מעשירי העיר, בבקשה לקבל חתיכת בשר הראויה להתכבד עבור תמורה הגונה. אך הצדיק עמד בשלו: "מצטער, אך ממנהגי איני זע ונע, את הבשר נוהג אני לחלקו צדקה למשפחת ת"ח ולומדי התורה של העיירה ואין בדעתי לשנות בכך ויהי מה ואפילו עבור כל תמורה, לא אפחית ואקפח את חלקם של בני התורה".

העשיר נחרד מנחרצות דבריו של הצדיק והמתין לבאות, בינתיים, אל חדרו של הצדיק נכנס אחד מבני העיירה, אברך תלמיד חכם אשר נהנה ממתנת ידו של האור החיים הקדוש ובא לקבל את מנת הבשר השבועית, משראה העשיר את היהודי העני לבוש בלויי סחבות מקבל מנת בשר, נצבט ליבו בקרבו והרהר לעצמו: "איך יעלה על הדעת לחשוב, כי בביתי שלי לא יעלה בשר לשולחן השבת, ואילו יהודי עלוב לבוש בלויי סחבות יתענג על מנת בשר בשבת?!" וברוב חוצפתו אף העלה את מחשבותיו אלו על דל שפתיו ופגע קשות ביהודי העני שהיה

תלמיד חכם גדול.

"האור החיים" שמע את דברי הביזיון, אך בשביל לא לעורר ריב ומדון העלים עין והשיח דעתו מהעניין, בינתיים יצאו השניים מעל פניו כשזה לא מרוצה וזה פגוע עד נפש.

עם לילה, עת עלה רבינו חיים בן עטר על יצועו ונרדם, חלם חלום ובחלומו גילו לו משמים כי גזירה נגזרה עליו והוא צריך לצאת למסע גלות למשך שנה, כיוון ששמע את עלבונו של העני הצדיק ותלמיד חכם ולא מחה בידי העשיר ושתק. ובגלות זו שיקבל עליו יכפר עוונו.

ר' חיים בן עטר קיבל עליו את הדין באמונה שלמה ובשמחה, על מנת לתקן את המעוות וללא הרהור או פקפוק, וכבר בשבוע שלאחריו יצא למסע גלות עם כל המשתמע מכך, אין ללון שני לילות בעיר אחת, ואף אין לבקש מתת יד אדם אלא אם כן ינדבוהו אנשים מליבם. כך קרה שבמסעו לגלות עברו עליו ימים קשים מאוד אשר הוצרך לנדוד מעיר לעיר בחרפת רעב ובחוסר כל, אך קיבל עליו את הדין באהבה על מנת לכפר על חטאו.

עברה לה תקופה מאז החל בגלותו, ור' חיים היה בדרכו מעיר לעיר, שכן היה אסור עליו ללון שתי לילות בעיר אחת. בדרכו עבר את לילו זה ביער הסמוך לעיר, ישב לו ר' חיים תחת אילן באמצע הדרך לנוח ולפוש קמעא מעמל הדרך. אותו שבוע ערב פרשת בחקותי היה, ותוך כדי מנוחתו זכה שנתגלו לפניו ארבעים ושתיים פירושים לפסוק: "אם בחקותי תלכו", מ"ב הפירושים הידועים של ה"אור החיים" על מילים אלו.

למחרת, הגיע אל העיר הסמוכה, כדרכו היה מגיע בצנעא כשהוא נראה כהלך עני פשוט ומרופט, מסתיר ומצניע את עצמו מעיני כל לבל ידעו חלילה את זהותו. עם סיומה של תפילת ערבית של שבת ישב בפינתו וציפה שאחד ממתפללי בית הכנסת יזמינהו לסעודת השבת, וזו לא איחרה לבוא, אחד מנכבדי העיר הזמינו לסעוד אצלו סעודת השבת, בתום הסעודה ביקש המארח מאורחו הסמוי שיאות לבוא עמו אל המרא דאתרא לשמוע ממנו חידושי תורה שמתגלים לו ממתיבתא דרקיעא.

ישבו להם האורח לצד מארחו בין הבאים לשמוע את דברי הרב המרא דאתרא, בדרשתו השבועית הזו באר

הרב י"ד פירושים על הפסוק "אם בחקותי תלכו" ובסופם ציין כי פירושים אלו נאמרו במתיבתא דרקיעא ע"י רבי חיים בן עטר.

כששמע זאת ר' חיים בן עטר העיר ואמר: "חיים בן עטר" והשמיט את המילה "רבי". מזועזעים והמומים הרב ותלמידיו מתגובתו המשונה והחצופה של ההלך העני, נתנו בו מבט חמור סבר, שכן נתפרסם שמו וגדולתו של ר' חיים ברבים, ולכן הזהירו את האורח לבל יהין לדבר עזות נגד צדיק וקדוש זה, ומשום כבוד השבת ומצוות הכנסת אורחים הסתפקו בהערה זו. ואף למארח העירו כי עליו להתרחק מאורחים מעין אלה המזלזלים בכבוד התורה, בכבוד המרא דאתרא ובכבוד הצדיק ר' חיים בן עטר.

למחרת בבוקר אחרי סעודת השבת, שוב דרש המרא דאתרא את דרשתו, ובא הביא עוד י"ד פירושים נפלאים על הפסוק "אם בחקותי תלכו" אשר נאמרו במתיבתא דרקיעא ע"י רבי חיים בן עטר. ושוב כששמע זאת ר' חיים בן עטר, העיר ואמר: "חיים בן עטר" בביטול, והשמיט את המילה 'רבי'.

מזועזעים והמומים הרב ותלמידיו עוד יותר ויותר מתגובתו המשונה והחצופה של ההלך העני, ועוד אחרי שהתריעו בו והזהירוהו. שוב פנו אליו באזהרה חמורה, ואמרו: "אין עונשין אלא אם כן מזהירין", בפעם הבאה חלילה, האזהרה תלווה בעונש, שכן אוי לו להדיוט כזה שמעז לפגוע במאור ישראל צדיק קדוש.

סעודה שלישית כבר בפתח, שעת רעוא דרעוין עת הכל אפוף קודש טרם תצא השבת הקדושה. יושב לו המרא דאתרא בראש השולחן כשסביבו ישובים בני העיר ושותים בצמא את דבריו המתוקים מפז, בהם הטעימם י"ד פירושים אחרונים על "אם בחקותי תלכו" שהתגלו במתיבתא דרקיעא ע"י ר' חיים בן עטר בעל ה"אור החיים" הקדוש, ובזאת הסתכמו מ"ב פירושים על בחקותי.

גם הפעם הזדעזעו כולם כאחד מתגובתו של האורח המוזר, שהפטיר בביטול "חיים בן עטר" והשמיט את המילה "רבי". הפעם כבר לא הסתפקו באזהרה, עת יצאה השבת הקדושה, הוצא האורח ונכלא בחדר הקהל כדי להטיל עליו חרם ונידוי של המזלזל בכבוד התורה והצדיקים.

קהל המסובים סיים את ברכת המזון ותפילת ערבית, ועמה החלו נושבות

רוחות וסופות אשר חישבו לשבר סלעים ולעקור הרים וכאילו עמד העולם כולו להיחרב. הרב המרא דאתרא מיהר לעשות שאלת חלום בה יודיעוהו מן השמים על התופעה המוזרה. מיד הודיעוהו מן השמים כי שרו של גיהינום זועם וכועס ומשתולל בעולם, וכל זאת מאחר ור' חיים בן עטר כלוא ואינו יכול להבדיל על הכוס, ומשום כן נמנע משר של גיהינום לפתוח את פתח הגיהינום.

מיד הבין הרב את אשר נעשה עם הצדיק ה"אור החיים הקדוש", אשר הוא בעצמו היה האורח המוזר שזלזל בכבוד האור החיים. הוציאו הרב מיד מכלאו, ביקש את סליחתו ופייסו וכיבדו בכבוד הראוי לו, ומיד כשהבדיל על הכוס נחה הסערה ושקטה. והתגלו לר' חיים בן עטר מן השמים ובישרוהו, כי בעלבונו שספג בשבת זו כיפר על חטאו, ויכול לשוב מגלותו לעירו ולביתו, ולהמשיך בהרבצת התורה ברבים.

חישבתי דרכי ואשיבה רגלי

וכתב רבי חיים בן עטר בספרו אור החיים הקדוש "אם בחקותי תלכו" (הפירוש השני), דוד המלך אומר (תהילים קיט, נט) "חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך", והמדרש (ויקרא רבה לה, א) אומר: דוד המלך בכל יום היה אומר לקב"ה - ריבונו של עולם, כשהייתי בבוקר יוצא מהבית הייתי אומר אני אלך לשוק ואני אקנה סחורה בזול, ואחר כך אני אמכור את הסחורה ביוקר, וכך אני אתפרנס, והרגליים שלי היו מוליכות אותי לבית המדרש, וכך בכל יום הייתי אומר אני הולך לשוק לקנות סחורה אבל הייתי מוצא את עצמי בבית המדרש לומד תורה.

כי איפה שהלב של האדם נמצא שם האדם נמצא, אם הלב שלך במקום טהור אתה תלך למקום טהור, אם הלב שלך במקום טמא אתה תלך למקום טמא, כמו שכותב ספר החינוך (פרשת בא מצוה טז) כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות. הרגליים של האדם מוליכות אותו לאן שהלב שלו רוצה.

לכן הדבר העיקרי שעליו יהודי צריך להתפלל לבורא עולם הוא, שהלב שלו יהיה קרוב לקב"ה כי הלב הוא העיקר, וכך אנו אומרים בתפילה 'הוא יפתח ליבנו בתורתו', ולכאורה היה צריך לומר 'הוא יפתח שכלנו בתורתו'? כי כדי להבין צריך לפתוח את השכל ולא את הלב. אלא אומר החפץ חיים - דע

לך, אם אדם בא ללמוד איזו חכמה בענייני העולם הזה, הוא צריך לפתוח את השכל כדי להבין, אבל אם יהודי בא ללמוד תורה הוא לא צריך לפתוח את השכל, הוא צריך לפתוח את הלב, כי אם הלב אטום דברי התורה לא יכנסו לתוך ליבו, לכן אנו מתפללים 'הוא יפתח ליבנו בתורתו'.

ואומר אור החיים הקדוש שזו כוונת הפסוק 'אם בחקותי תלכו', אם אתם תלמדו את התורה שהיא נקראת חוקה והלב שלכם יהיה קרוב לבורא עולם, הרי שעל ידי כך "תלכו", שהרגליים שלכם לבד יוליכו אתכם לבית הכנסת ולבית המדרש.

דברים שבלב אינם דברים

ושואלים חז"ל, איך יכול להיות שדוד המלך היה אומר אני רוצה ללכת לשוק לעשות מסחר לקנות ולמכור, הרי דוד המלך אומר במקום אחר (תהילים כז, ד) "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בביתה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו", דוד המלך אומר לקב"ה - ריבונו של עולם, יש לי בקשה אחת בלבד והיא שאני רוצה לשבת כל היום בבית המדרש וללמוד תורה?

אלא אומר הזוהר הקדוש, שהשטן יש לו כח לשלוט רק על דבר שאדם מוציא מהפה, אבל על מה שאדם חושב בלב שלו השטן אין לו כח לשלוט, ולכן אם האדם ישים לב מה שהוא מדבר בפה אני רוצה לעשות כך וכך, אני רוצה ללכת כך וכך לדברים של קדושה, שם יש לו עיכובים, שם השטן עושה לאדם עיכובים, אבל מה שאדם חושב בלבו על כך אין כח לשטן לשלוט.

לכן דוד המלך היה מתחכם עם השטן, והיה אומר אם אני אגיד שאני רוצה ללכת ללמוד תורה, מיד יבוא השטן ויעשה הכל רק שאני לא אלמד תורה, לכן היה אומר בפה ריבונו של עולם אני רוצה ללכת לשוק לקנות סחורה ואחר כך למכור אותה, אבל במחשבה שלו היה חושב אני הולך לבית המדרש ללמוד תורה, וכשהיה השטן שומע את דוד המלך אומר אני אלך לשוק לקנות סחורה, לא היה מנסה להפריע לו וכך היה דוד מתגבר על היצר הרע, וזהו הפירוש של הפסוק 'חישבתי דרכי', הייתי חושב איך אני אנצל מן השטן שהוא היצר הרע שלא יפריע לי ללמוד תורה, 'ואשיבה רגלי אל עדותיך'.

אין מקרה בעולם

ואומרת לנו התורה "והלכתם עמי קרי והלכתי אף אני עמכם בקרי"

(כו - כג- כד), ואומר רבי צדוק הכהן מלובלין, "יסוד ושורש העבירה ומקור כל החטאים, כי אומרים שאין השגחת הבורא, והכל הוא רק מקרה, בלי חשבון ובלי תכלית". וכן כותב בעל "דגל מחנה אפרים" על הפסוק (שמואל א, כ-כו) "כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא", אם מישהו אומר על איזה מאורע שהוא רק מקרה, בלתי טהור הוא, שורשו בטומאה. עיקר ראשון באמונה הוא להאמין באמונה שלימה שאין כל מקריות, "והוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים", וכל פרט קטן וגדול ממנו הוא יתברך. וזהו "והלכתם עמי קרי", אם תאמרו שהכל מקרה, "והלכתי אף אני עמכם בקרי", הסתר אסתיר פני מכם, לא תראוני כמסבב הסיבות ולא יהיה לכם למי לפנות בעת צרה.

ואומר הרמב"ם (בהלכות תעניות פ"א ה"ג) ואם תלכו עמי קרי מלשון מקרה, אם תחשבו שהצרות שבאות עליכם אינם באים עליכם אלא דרך מקרה, הקב"ה אומר ויספתי עליכם עוד צרות ח"ו.

ואחד מיסודות האמונה הוא, שאין מקרה בעולם כלל והכל מכוון מלמעלה הכל מבורא עולם, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה, ולכן בשעה שמגיעים על האדם צרות וייסורים צריך לדעת שאין ייסורים בלא סיבה, לכל דבר יש לו סיבה, ולכן אם רואה יהודי שייסורים באים עליו יפשפש במעשיו, יבדוק את מעשיו מה צריך לתקן בהם, כי הקב"ה בא לעורר את האדם, והצדיקים בשעה שהיו באים עליהם ייסורים מיד היו בודקים מה הם צריכים לתקן.

יפשפש במעשיו

וכמו הגמרא בברכות (דף ה ע"ב) המספרת מעשה ברב הונא, שהיו לו ארבע מאות חביות של יין במרתף והחמיצו כולם ביום אחד, נכנסו אצלו חכמים ואמרו לו תפשפש במעשיך לדעת על מה נענשת, אמר להם וכי אני חשוד בעינכם? אמרו לו חכמים וכי חשוד הקב"ה לעשות משפט שלא בצדק, אמר להם רב הונא אם אתם יודעים מישהו שיש לו תביעה עלי תגידו לי, אמרו לו חכמים שמענו שאתה לא נותן לאריס העובד אצלך בכרם מה שמגיע לו, אמר להם האריס הזה לוקח יותר ממה שמגיע לו, אמרו לו חכמים קבל על עצמך לתת לו מה שמגיע לו בדיוק, ובאמת עשה כן. ואומרת הגמרא שכל החביות שהחמיצו חזרו

להיות יין (ויש אומרים שמחיר החומץ קפץ ונהיה כמו מחיר היין).

רואים אנו שהצדיקים ידעו שאין מקרה בעולם, ואין הפסד בלי סיבה, ולכן כשראה שהחמיץ היין ובאו אליו חכמים, שאל לחכמים אם יודעים מישהו שיש לו תביעה עליו.

אין מקריות בעולם

הגמרא במסכת גיטין (דף נח) מספרת מעשה ברבי יהושע בן חנניה, שהלך לכרך גדול שברומי. אמרו לו: תינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים. הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר: 'מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים' (ישעיהו מב, כד)? ענה אותו תינוק ואמר: 'הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו' (ישעיהו מב, כד). אמר: מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה! שאיני זז מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו. אמרו: לא זז משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל. ומנו? רבי ישמעאל בן אלישע". כלומר, אותו תינוק השיב לשאלת רבי יהושע רק בהמשיכו את הפסוק שרבי יהושע התחיל, א"כ מנין היה לרבי יהושע הביטחון שהתינוק יהיה מורה "הוראה בישראל"? אלא, שהתינוק האסיר, לימד את רבי יהושע כי אין מקריות בעולם, אלא החטא גורם, דהיינו, אם עם ישראל, היו מתכנסים למחות ולזעוק על המעשים הרעים מבעוד מועד, עם ישראל לא היה גולה מארצו. לפיכך רבי יהושע הבין כי האמונה הגדולה הפועמת בלבו של התינוק, תגרום לו להיות מורה הוראה בישראל.

פני הדור כפני הכלב

הגמרא (סוטה דף מט ע"ב) אומרת, דור של ביאת המשיח פני הדור כפני הכלב, ומסבירים חז"ל (החפץ חיים בשם הגרי"צ בן בעל הנפש החיים, הובא בקובץ מאמרים ואגרות של הרב אלחנן וסרמן ח"א עמ שא) שהכלב שונה מכל בעלי החיים, שבשעה שאדם לוקח מקל ומכה במקל את הבעל חי, הבעל חי מיד מבין שמי שנותן לו את המכה הוא האדם ולא המקל, אבל הכלב בשעה שנותן לו האדם מכה על ידי המקל, הכלב מבקש לנשוך את המקל, אומרים חז"ל כך בזמן ביאת המשיח פני הדור כפני הכלב, בשעה שיבואו עליהם ייסורים הם לא יסתכלו על מי שמחזיק את המקל אלא על המקל,

אבל האמת היא שצריך להסתכל מי מחזיק את המקל, ולכן בשעה שבאים על האדם ייסורים אפילו על ידי אדם אחר, צריך לזכור שהקב"ה הוא שהביא עליו את הייסורים ולא האדם, אלא שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב, שמי שיש לו זכויות הקב"ה מגלגל על ידו לעשות דברים טובים, ומי שיש בידו עבירות הקב"ה מגלגל על ידו חובה.

הרמב"ן פירש את מילה "קרי", מלשון גורל, "הניחם למקרים" (רמב"ן-בראשית, יט, ח), והרמב"ם (הלכות תענית, פ"א, ג) פירש את מילה "קרי", מלשון מקרה. כלומר, ניתן לומר כי פירוש המילה קרי הוא עבודת האדם את ה' יתברך במקריות, ללא יראת שמים. ומאידך גיסא, גם העונש ניתן בקרי, דהיינו, ללא תגובה מיידית של כל מ"ט הקללות יחד, אלא בכל פעם פורענות אחרת בהתאם לחטא.

דהיינו, ה' יתברך מבהיר כי הענישה היא תוצאה של חטאים קודמים, והיא ניתנת במידה כנגד מידה, ע"מ לגרום לעם ישראל לחזור בתשובה, לפיכך אם לא חוזרים בתשובה ולא עושים חשבון נפש ולא מתבוננים, אלא חושבים שכל מה שבא עליהם הוא במקרה, הקב"ה אומר (ויקרא כו, כח) והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי, ויספתי לייסרה אתכם שבע כחטאותיכם.

הילולת רבנו הרמח"ל- כ"ו אייר

יום ההילולא של אחד מגדולי הצדיקים ומגדולי המקובלים שהיו בעולם, הרב הקדוש רבי משה חיים לוצאטו זצוק"ל המכונה הרמח"ל יחול בכ"ו באייר, ונפטר לפני מאתים שבעים ושש שנים, ובתחילה היה באיטליה ואחר כך הגיע לארץ ישראל, ונקבר בעיר טבריה סמוך לקברו של התנא הקדוש רבי עקיבא.

הרמח"ל היה חי באטליה, ושם כבר בגיל צעיר התחבר לחבורה קדושה של מבקשי ה', והיו עוסקים בלימוד תורת הקבלה וכבר בגיל חמש עשרה ידע בעל פה את כל כתבי רבינו האר"י הקדוש, ובגיל עשרים כבר היה לו מגיד מן השמים מלאך המלמדו תורה, ומרוב הדברים העמוקים שכתב בגיל כל כך צעיר, גדולי הדור לא ידעו איך להתנהג איתו, וחששו שאולי כוחו מצד הטומאה, והכריחו אותו לשרוף את כל הכתבים שלו, ובגלל שהחרימו אותו היה נודד ממדינה למדינה.

הרמח"ל כתב יותר ממאה ועשרים ספרים, ואחד הספרים הכי מפורסמים שכתב הוא הספר מסילת ישרים, וכשהגיע ספר מסילת ישרים לגאון מווילנא הוא ישב ולמד בו והתעמק בו, ואמר הגאון מווילנא למדתי בספר מסילת ישרים במשך אחד עשר שנים רצופות, ולא מצאתי בו אפילו אות אחת מיותרת, ואם היה בעל המסילת ישרים חי בזמני, הייתי הולך ברגל כדי להקביל את פניו.

ומובא בשם המקובלים (אוצרות רמח"ל עמ' שכב), שהרמח"ל היה גלגול של התנא הקדוש רבי עקיבא ולכן נקבר לידו, רבי עקיבא עד גיל ארבעים היה עם הארץ, והרמח"ל נפטר בגיל ארבעים, כי בא להשלים מה שהיה חסר לרבי עקיבא.

רבינו הרמח"ל כותב בהקדמה לספרו מסילת ישרים, "החיבור הזה לא חיברתיו ללמד לבני האדם את אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפורסם אצלם פרסום גדול. כי לא תמצא ברוב דברי, אלא דברים שרוב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רוב פרסומם וכנגד מה שאמיתתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה. על כן אין התועלת הנלקט מזה הספר יוצא מן הקריאה בו

פעם אחת, כי כבר אפשר שלא ימצא הקורא בשכלו חידושים אחר קריאתו שלא היו בו לפני קריאתו, אלא מעט. אבל התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה. כי יזכרו לו הדברים האלה הנשכחים מבני האדם בטבע, וישים אל לבו חובתו אשר הוא מתעלם ממנה".

ובפרק א' כותב "יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה מה שהורונו חכמינו זיכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא, ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא".

והספר מסילת ישרים כולו מבוסס על דברי הגמרא (סוף סוטה) אמר רבי פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש, רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים.

המגיד ממזריטש בשם בעל התניא אמר, דומה עלי המסילת ישרים הצדיק הזה, שבשעה שה' יצר וברא את כל העולמות, הוא עמד שם למעלה וראה את הכל איך האור יורד ומצטמצם.

מסילת ישרים הוא כמו חומש, שיכולים ללמוד נערים קטנים חומש ויכול להבין לפי הבנתו, ותלמיד חכם גדול שלומד חומש ומבין בהבנה עמוקה מאוד כך ספר מסילת ישרים.

ומובא בשם גדולי הצדיקים, שכל יהודי צריך ללמוד בספר מסילת ישרים בכל יום.

יהי רצון שזכות הרב הקדוש רבי משה חיים לוצאטו בעל המסילת ישרים תעמוד לנו, להתברך בכל מילי דמיטב, ויהי רצון שלא יישמע עוד שוד ושבר בגבולנו, ומחה ה' אלוקים דמעה מעל כל פנים, וחרפת עמו יסיר במהרה בימינו. אמן.

מוסדות התורה והחסד **בית מאיר**

השיעור השבועי

מפי מורנו ורבנו האדמו"ר

הרב
שמואל שמעון טולידאנו
שליט"א

שיתקיים בעזרת ה' יתברך
במוסדות התורה והחסד בית מאיר
רחוב העצמאות 39 רובע סיטי אשדוד

ביום שלישי כ"ט אייר 11.5.21

בשעה 20:45 בדיוק

לקבלת שיעורי הרב: 058-4150707